

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra pedagogiky

Diplomová práce

Možnosti rehabilitace dětského tištěného časopisu v době digitálních médií

Vedoucí práce: Ph.Dr. Bedřich JETELINA, Th.D.

Autor práce: Bc. Blanka JEŽKOVÁ

Studijní obor: PVČ/KS

Ročník: 2

2017

Prohlašuji, že jsem svou diplomovou práci vypracovala samostatně, pouze s využitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47 b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou universitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 25. února 2017

Děkuji vedoucímu diplomové práce Ph.Dr. B. Jetelinovi, Th.D. za jeho ochotu při vedení mé práce, za jeho cenné rady a náměty.

OBSAH:

1. Dítě v mladším školním věku	9
1.1. Potřeby dítěte	9
1.1.1. Rozvoj racionálně-kognitivních procesů	10
1.1.2. Rozvoj imaginativně-emočních procesů	12
2. Naplňování potřeb dítěte nabídkou časopisecké produkce	12
2.1. Potřeba racionálně-kognitivní	12
2.2. Potřeba emocionálně-relaxační	13
3. Současná generace dětí	15
3.1. Google generace a časopis	15
4. Funkce časopisu	18
4.1. Charakteristika čtenáře	19
4.2. Provázanost funkcí časopisu s potřebami dětí- úvod a specifikace vzorku	20
5. Funkce estetická	20
5.1. Multidimenzionalita	20
5.1.1. Prvek multidimenzionality a interaktivity v současné nabídce dětských tiskovin	22
5.2. Invenční zpracování	25
5.2.1. Invenční zpracování v současné nabídce dětských tiskovin.....	27
6. Funkce vzdělávací	29
6.1. Obsah.....	29
6.1.1. Obsah v současné nabídce dětských	31
6.2. Edukační trendy	32

6.2.1.	Kompetence	32
6.2.2.	Kritické myšlení.....	33
6.2.3.	Projektové vyučování	35
6.2.4.	Portfolio	37
6.2.5.	Edukační trendy v současné nabídce dětských tiskovin	38
6.3.	Didaktická narativizace	39
6.3.1.	Didaktická narativizace v současné nabídce dětských tiskovin.....	40
6.4.	Příběhy a literární texty	42
6.4.1.	Příběhy a literární texty v současné nabídce dětských tiskovin.....	43
7.	Funkce socializační	44
7.1.	Prvek socializace v současné nabídce dětských tiskovin.....	46
8.	Funkce výchovná	48
8.1.	Etická výchova	48
8.1.1.	Etická výchova v současné nabídce dětských tiskovin.....	51
8.2.	Národní charakter.....	51
8.2.1.	Národní charakter v nabídce současných dětských tiskovin	52
8.3.	Ukotvenost v křesťanských hodnotách	52
8.3.1.	Ukotvenost v křesťanských hodnotách v současné nabídce dětských tiskovin	53
8.4.	Výchova ke zdraví.....	53
8.4.1.	Výchova ke zdraví v současné nabídce dětských tiskovin	55
9.	Funkce relaxační	55
9.1.	(Ne) stimulující hračky	55
9.1.1.	(Ne) stimulující hračky v současné nabídce dětských tiskovin	57

10.	Závěr teoretické části	58
11.	Uvedení do tvůrčí části	58
12.	Návrh časopisu	59
12.1.	Jednotné nosné téma	59
12.2.	Obsahová úvodní strana- realizace	59
12.2.1.	Obsahová úvodní strana- analýza.....	60
12.3.	Vtažení do tématu- realizace	61
12.3.1.	Vtažení do tématu- analýza.....	62
12.4.	Interaktivita/dynamika- realizace	64
12.4.1.	Interaktivita/dynamika- analýza.....	66
12.5.	D.I.Y.- realizace	67
12.5.1.	D.I.Y.-analýza	67
12.6.	„Klasické“ skautské dovednosti- realizace.....	68
12.6.1.	„Klasické“ skautské dovednosti- analýza	68
12.7.	Hlavní vzdělávací téma- realizace.....	69
12.7.1.	Hlavní vzdělávací téma- analýza	70
12.8.	Plavba přes moře	71
12.8.1.	Plavba přes moře- analýza	72
12.9.	Návrat- realizace.....	73
12.9.1.	Návrat domů-analýza	74
12.10.	Portfolio-realizace	75
12.10.1.	Portfolio- analýza	77
13.	Závěr	77
14.	Seznam literatury a elektronických odkazů	80

ÚVOD

Stávající nabídka časopisů pro děti mladšího školního věku je velmi široká, ale (jak vyplývá z předchozích prací na které má diplomová práce navazuje- viz kapitola 6.1.) pozbývá pestrost a kvalitu. Za strhující a často křiklavou reklamou se většinou ukrývá laciný obsah, který nereflektuje současné pedagogické trendy. Důvodem je zřejmě fakt, že se redaktorská role neseťkává s rolí pedagogickou. Přínos mé práce vnímám v prozkoumání této problematiky z pedagogicko-psychologického hlediska. Pojmenuji potřeby dítěte mladšího školního věku a vytyčím několik základních funkcí časopisu, které by s těmito potřebami korespondovaly. Na tomto základě se pak pokusím vytvořit modelový časopis.

Má zainteresovanost do oblasti tištěných časopisů nevyhází z žádné profesionální minulosti v tomto oboru. Můj zájem o toto téma vzniknul zcela přirozeně z pozice rodiče, který chce dětem poskytnout podnětné prostředí a při nahlédnutí do současné nabídky dětských časopisů nenalezl obsah, který by dětského čtenáře celistvě kultivoval- tj. rozvíjel dětské myšlení, představivost, plnil funkci zábavnou, relaxační a v neposlední řadě rozvíjel i smysl pro recepci estetických kvalit. Dalším důvodem, proč jsem si do zájmu mého zkoumání zvolila dnes poměrně neatraktivní časopis v jeho tištěné podobě je fakt, že ho vnímám jako vhodnou alternativu k všudypřítomným digitálním produktům.

Pokud však má časopis uspět v takto silné konkurenci ostatních (často digitálních) nabídek, musí být jeho obsah profesionální reflexí všeho, co o dětech a jejich potřebách v současné době víme. Propojenost pedagogiky, psychologie, potřeb dětí z tzv. Google generace (viz kapitola č. 3) i možnosti zpracování, které nabízí digitální technologie, jsou pro takový produkt nezbytností. Tyto a mnohé další oblasti má diplomová práce diskutuje.

Jak již bylo naznačeno výše, tato práce navazuje na předchozí, již zpracované, závěrečné práce, které mapují současnou časopiseckou produkci určenou dětem mladšího školního věku. Tato práce tedy neporovnává jednotlivá periodika, nýbrž se zaměřuje na analýzu potřeb dítěte v mladším školním věku v současné době a pokouší

se nalézt cesty, jak tyto potřeby naplňovat. Tato diplomová práce je tvůrčím projektem, jehož cílem je nabídnout konkrétní podobu dětského časopisu opírající se o poznatky z oblasti pedagogicko-psychologické a umělecko-výchovné, a to s přihlédnutím k aktuálnímu kontextu dnešní postmoderní doby. Při formulování konkrétních znaků, kterými by měl ideální časopis pro děti mladšího školního věku disponovat, jsem se pro větší názornost rozhodla daný jev ilustrovat na již stávajícím produktu (časopisu nebo knižní publikaci).

Mou snahou je získané pedagogické poznatky předložit v co nejkonkrétnější podobě. Samotný modelový časopis je popsán v deseti tematických blocích, obsahuje náměty pro realizaci a následnou analýzu toho, co daným zpracováním sledujeme. Po přečtení celé diplomové práce je patrné, že všechno, co finální produkt nabízí lze pedagogicky odůvodnit a vysvětlit.

Cílem této práce je vyhledat možnosti, jak dětský časopis rehabilitovat a jak mu vdechnout opět nový život. Věřím, že vyvozená východiska v závěrečné reflexi mohou v praxi posloužit jako možné vodítko pro zkvalitnění časopisecké produkce.

Chceme-li se zabývat tím, zda a do jaké míry je tištěný časopis vhodným a stimulujícím nástrojem pro děti mladšího školního věku, měli bychom znát jak požadavky socio-kulturního prostředí, v kterém dnešní děti žijí, tak i zákonitosti psychického vývoje dětí. Úvodní část tedy budu věnovat korelacím potřeb dítěte vzhledem k jeho vývoji a dále budu zvažovat, do jaké míry mohou být tyto potřeby naplňovány stávající nabídkou v oblasti časopisecké produkce.

1. Dítě v mladším školním věku

Mladším školním věkem rozumíme období od vstupu do školy (tj. cca 6 let) do začátku jeho tělesného a psychického dospívání (tj. do 11-12 let). Zpravidla se dá tedy hovořit o tom, že se kryje s prvními pěti lety školní docházky. S nástupem do školy dochází u dětí k jisté psychické přestavbě, jejímž hlavním rysem je zvědavost a rozvoj poznávacích procesů. Kromě toho se dítě učí číst a zakouší radost z prvních čtenářských úspěchů. Časopis se tak může stát ideálním nástrojem pro rozšiřování jeho dosavadních zkušeností a poznatků o světě.

1.1. Potřeby dítěte

Chceme-li zanalyzovat potřeby dítěte mladšího školního věku z psychologického hlediska, můžeme jako výchozí bod využít dualitu lidské psychiky¹ tj. *ratio* (tj. racionálně-kognitivních procesů) a *imaginativa* (imaginativně-emočních procesů). Pro naplňování potřeb jedince je třeba obě tyto složky rozvíjet rovnoměrně. Co to konkrétně znamená?

Do **racionálně-kognitivních procesů** u dětí mladšího školního věku patří přeměna synkretického vnímání (tj. celkové, neanalytické, intuitivní) na stále analytičtější a diferencovanější. U dětí dochází ke zvyšování orientace na detaily a příčinné vztahy. Pojmy, které u předškoláka byly neutříděné, se nyní logičtěji uspořádávají, dítě si vytváří své vlastní struktury a souvislosti. Zvědavost, učení a touha po nových vědomostech je hlavní potřebou tohoto vývojového stádia. Časopis plný

---

¹Srov. ČAČKA, O. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*, s. 119.

informací tak jistě může (při dobře zvolených metodách) tuto utilitárně poznávací potřebu naplnit.

Druhá složka **imaginativně-emotivních procesů** se stává v tomto věku stabilnější a korigovanější, avšak současně (v důsledku zralejší schopnosti sebeuvědomování a kritičnosti) ubývá spontaneity jedince². V tomto období je velmi silná **potřeba emocionálně-relaxační**³. Děti touží po intenzivním citovém zážitku a jejich citové prožitky ovlivňují vývoj budoucích citových vztahů, pocit základní důvěry k lidem a v neposlední řadě i optimismus. I zde se časopis s jeho relaxační funkcí může stát vhodným nástrojem, neboť děti dle výzkumu⁴ čtou především pro potěšení a psychické uspokojení. Četba se jim stává emoční a fantazijní kompenzací rodičovského pragmatismu a racionálního tlaku školy. Často také znamená únik ze všední a problémové reality do fiktivního světa dobrodružství, humoru, fantazie, romantiky a harmonie. Psané příběhy mohou dětem napomoci i s empatií (možnost sebeprojekce do literárních hrdinů), prostřednictvím literárních hrdinů mohou také naplňovat svá neuskutečněná přání a tužby. To vše (oproti dlouhé knize) na poměrně malém počtu stran.

Nyní se podíváme na výše uvedené potřeby dítěte detailněji.

1.1.1. Rozvoj racionálně-kognitivních procesů

Zdravý rozvoj poznávacích procesů je závislý na spolupráci obou mozkových hemisfér⁵. Doba, kdy dítě vstupuje do školy, je specifická tím, že ani jedna hemisféra není příliš specializovaná. Tato vyváženost umožňuje snazší koordinaci činností obou hemisfér. Funkční souhra je pro rozvoj dovedností dítěte velmi přínosná právě v období, kdy si osvojuje řeč, ať už mluvenou nebo psanou formou. Pravá hemisféra zpracovává prezentované sdělení jakožto soustavu zvuků a obrazců. Jakmile začne dítě chápat smysl čteného textu, začne se uplatňovat hemisféra levá.

---

² Srov. ČAČKA, O. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace* s. 106.

³ Srov. MIŠURCOVÁ, V.; SEVEROVÁ M. *Děti, hry a umění*, s. 68.

⁴ Srov. *Texty z konference Čtením ke vzdělání*. Praha: Svoboda Servis, 2004. s. 10.

⁵ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Kognitivní a sociální psychologie žáka základní školy*, s. 12.

Vývoj mozkových struktur je důležitým předpokladem pro správný rozvoj rozumových schopností. Existuje několik pojetí a členění rozumových schopností. Z ohledu na zaměření mé práce jsem vybrala výčet dle H. Gardnera⁶, který uvádí, že mezi rozumové schopnosti patří:

- Pohotovost zrakové a sluchové percepcce (tj. schopnost vnímat analyticky, rozpoznávat shodu a rozdíly vnímaných podnětů...)
- Paměť (tj. schopnost fixovat, uchovávat a vybavovat informace)
- Verbální inteligence (tj. schopnost číst, psát a rozumět mluvenému slovu)
- Matematická inteligence (tj. porozumět významu čísel a provádět různé matematické operace)
- Usuzování, induktivní myšlení (tj. poznávání vzájemností, souvislostí a vztahů, vyvozování nadřazených kategorií)
- Prostorová inteligence (tj. představivost, porozumění prostoru a útvarům v něm)
- Intrapersonální inteligence, metakognice (tj. schopnost rozumět sám sobě, svým schopnostem a možnostem)
- Interpersonální, sociální inteligence (tj. specifické porozumění sociálním projevům, schopnost chápat sociální reakce a vztahy)

Gardner se názorově odlišuje od ostatních autorů, kteří pojednávají o kognitivních procesech tím, že uvádí ještě další kategorie a do svého výčtu specifických intelektových schopností zahrnuje i schopnosti, které nemají ryze kognitivní charakter- např. hudební, pohybovou a přírodní schopnost. Bez ohledu na to, jak moc je toto přiřazení adekvátní, lze ale jednoznačně říci, že rozvoj těchto schopností je pro zdravý vývoj dítěte rovněž nesmírně důležitý. Existuje totiž ještě druhá podstatná složka osobnosti dítěte- imaginativně-emozivní.

---

⁶ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Kognitivní a sociální psychologie žáka základní školy*, s. 34.

1.1.2. Rozvoj imaginativně-emočních procesů

Imaginativně-emoční procesy se stávají ve výchově dítěte jakýmsi protipólem k výše popsaným racionálně-kognitivním procesům. Podle Otto Čačky⁷ by citová výchova měla být zcela přirozeně rovnocennou součástí celého komplexu výchovně-vzdělávacích vlivů. Čačka uvádí konkrétní příklad, kdy například prostřednictvím estetického vnímání jsou fixovány určité postupy orientace, díky kterým je pak i ostatní realita vnímána bohatěji a členitěji. Správný vývoj imaginativně-emočních procesů ovlivňuje u dítěte zdravý rozvoj emocionality, přispívá k rozvoji fantazie, morálního citění jedince, formuje se základní složka jáství, dítě se sebekpoužívá a sebehodnotí, uspokojuje se přirozená zvědavost, představitivost i potřeba pohybu. U těchto imaginativně-emočních procesů je pro dítě velmi důležitá subjektivní hodnota cílů, tedy možnost vlastní orientace, aspirace a rozhodování⁸. Tato skutečnost jakési volnosti výběru poskytuje dítěti velmi důležitý pocit uspokojení, neboť mu dovoluje zabývat se věcmi, v nichž spatřuje smysl⁹. Výstupem je pak motivující vědomí osobní hodnoty, které koresponduje s mírou vynaložené energie¹⁰.

2. Naplňování potřeb dítěte nabídkou časopisecké produkce

2.1. Potřeba racionálně-kognitivní

Učení, jakožto hlavní potřeba dítěte v oblasti racionálně-kognitivní, předpokládá samostatnou duševní práci. Víme, že čím více a především čím hlouběji nějaký obsah duševně zpracujeme, tím lépe si jej osvojíme¹¹. V tomto ohledu si troufám tvrdit, že stativní podoba tištěného časopisu je pro tyto operace velmi vhodná. Čtenář si může listovat svým vlastním tempem, v případě potřeby se zastavit, prohlédnout blíže, vrátit se zpět, zamyslet se. Velký benefit tištěného časopisu vidím v značném omezení počtu stran, které umožňuje dítěti snadno se orientovat. Princip názornosti, který dítě vzhledem ke svému věku vyžaduje, je zde zcela zachován. Vybrané části, které se dítěti líbí, lze fyzicky utřídit, tj. vystříhat a tvořit např. vlastní myšlenkové mapy, informace

---

⁷ ČAČKA, O. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*, s. 135.

⁸ Tamtéž, s. 150.

⁹ Srov. ŘÍČAN, P. *Cesta životem*, s. 151.

¹⁰ Srov. ČAČKA, O. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*, s. 154.

¹¹ SPITZER, M., *Digitální demence: jak připravujeme sami sebe a naše děti o rozum*, s. 88.

lze dávat jednoduše do souvislostí. Práce s fyzickým papírem je pro menší děti přehledná a jednoduchá, navíc dává prostor k nácviku zručnosti, rozvoji jemné motoriky ruky a přispívá k celkové vizuomotorické koordinaci. Hmatatelný papírový produkt, který dítě ručně vytvoří (a potažmo i vystaví) se pro něj stává uchopitelnou realitou, na který může být hrdé. Dítě fyzicky vidí výsledek své práce, což přináší pocit uspokojení a v neposlední řadě i motivaci pro další tvorbu.

Jednotlivé obsahy rubrik mohou snadno dětskou touhu po nových poznatcích naplnit. Vhodným výběrem obsahů se u dítěte může rozvíjet kreativní inteligence, dítě může být vedeno k divergentnímu způsobu uvažování¹² (viz kapitola 6.2.2 kritické myšlení) a vybízeno k objevování nového.

Časopis navíc může přispívat i k uspokojení potřeby kontaktu s druhými. Poskytuje totiž prostor k intervenci dítěte s rodičem, kdy se naskytá vzácná možnost získané vjemy mezi udělovatelem a recipientem vzájemně vyměňovat a tím si je jednak upevňovat a také rozvíjet a posilovat sociální kompetence.

2.2. Potřeba emocionálně-relaxační

Další potřeba dítěte je potřeba emocionálně-relaxační. Relaxací míníme uvolnění, čas oddechu a nabrání sil¹³. Současné děti jsou ale naopak zvyklé na neustále vibrující podněty. Proto je pro ně čas relaxace nesmírně potřebný. Právě zde je patrná nezastupitelnost kladného vlivu knihy a potažmo časopisu na rozvoj dětské osobnosti, kterou vyjádřil psycholog P. Vacek¹⁴ slovy: „benefit čtenářství se projevuje v evokaci emocionálně-estetického zážitku, v jeho intimitě, spontánnosti, individuální působivosti a v aktualizaci jeho psychických procesů a sociálních vazeb“. Kniha je podle něj jednou z mála možností, jak „v tomto podněty přesyceném světě být plně a prožitkově sám sebou“¹⁵. Komunikace s literárním textem vyžaduje jisté psychické úsilí- veškeré

---

¹² VÁGNEROVÁ, M. *Kognitivní a sociální psychologie žáka základní školy*, s. 35.

¹³ Srov. ŠIMANOVSKÝ, Z. *Jak správně relaxovat s dětmi* [online].

¹⁴ Srov. *Texty z konference Čtením ke vzdělání*. Praha: Svoboda Servis, 2004. s. 13.

¹⁵ Tamtéž.

informace a významy musí recipient přeměnit v konkrétní představy, často jedinečné. Je zde přirozený prostor pro dotváření literárního textu. Prožitek kladných emocí, jistá sebereflexe a přesah do reálného života jsou hodnoty, které se z aktuálního hlediska postmoderní doby jeví jako nesmírně pozitivní.

S emočním prožitkem je úzce spjaté i estetické vnímání, které se v oblasti médií stává samo o sobě velkým tématem, často kritizovaným. Mnohé mediální produkty (časopisy nevyjímaje) se soustřeďují spíše na marketing než na kvalitu obsahu a uživateli se dostává do rukou tvorba čím dál více průměrná až pokleslá, podbízivá a mnohdy neestetická. D. Prokop¹⁶ ve své knize *Boj o média* připodobnil cílovou skupinu médií k sociálnímu kapitálu a poukázal na ekonomické chování, kvůli němuž je nutné redakční část vnímat i jako zázemí reklamy. Prokop ale dále uvádí, že v dlouhodobém horizontu mají na trhu úspěch vždy jen skutečně užitečné nabídky a ne marketingové strategie¹⁷.

Estetika médií ovlivňuje i další, velmi podstatnou oblast – etiku ve veřejném prostoru a v celé společnosti. K. Hvížd'ala¹⁸ použil termín *mediální negramotnost*, kterým vystihuje skutečnost, jak média snížila etická pravidla chování. Vrátime-li se zpět do dětského věku, lze na komerčních produktech pro děti vidět, jak například mizí tradiční protiklad dobra a zla a častokrát zde absentuje eticko-výchovné vyznění¹⁹, které je pro formování dítěte nezbytné. Tyto problémy vnímají specialisté různých oborů²⁰ a obracejí se na mediální tvůrce s výzvami k posílení kladných a omezení záporných účinků médií na děti. Požadují, aby dětské programy vyvolávaly v dětech pocity přátelství, solidarity a úcty k lidem, dále aby měly vysokou uměleckou, morální a kognitivní hodnotu a přispívaly k celkovému rozvoji dětské osobnosti a v neposlední řadě, aby upevňovaly a rozvíjely kulturu vlastního národa.

---

¹⁶ PROKOP, D. *Boj o média*, s. 351.

¹⁷ Tamtéž, s. 362.

¹⁸ ČERNÝ, K. *Vzdělanostní společnost po česku*, s. 37.

¹⁹ Srov. *Texty z konference Čtením ke vzdělání*. Praha: Svoboda Servis, 2004. s.13.

²⁰ Srov. MIŠURCOVÁ, V.; SEVEROVÁ M. *Děti, hry a umění*, s. 175.

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že tištěný časopis naplňovat potřeby dítěte může, a to zejména v těchto oblastech: získávání nových poznatků a rozvoj rozumových schopností, kultivace eticko-výchovná, estetická a relaxační. Prvotní hypotéza- a sice, že tištěný časopis je vhodným kultivátorem pro děti mladšího školního věku, byla tímto potvrzena. Nyní se zaměřím na možné naplňování těchto potřeb v sociokulturním kontextu dnešní doby.

3. Současná generace dětí

3.1. Google generace a časopis

Současné dítě je specifické tím, že prožilo celý svůj dosavadní život v digitálním světě. O této generaci, která je narozena po roce 1995, hovoříme jako o *Google generaci*²¹. Těmto dětem se internetový prohlížeč Google stává klíčem ke světu, děti jsou navyklé na permanentní dostupnost informací²², vše vyžadují mít hned a rychle. Zdálo by se tedy, že potřeba dnešních dětí je především kvantita podnětů. I u rodičů převládá názor, že dítě musí být správně a především hojně stimulované a tak zásobují své děti přemírou výukových programů, většinou na tabletech a počítačích. Je tento trend ale žádoucí?

Neurobiolog M. Spitzer ve své radikálně zaměřené knize *Digitální demence* nekompromisně tvrdí: „digitální média jsou pro děti nevhodná“²³. Podle dětského psychologa V. Mertina²⁴ má užívání digitálních technologií ale určitě i pozitivní vliv, jen je třeba, aby se dítě rozvíjelo i v oblastech dalších. Dítěti by tak mělo být nabídnuto i množství různých doprovodných aktivit. Proto by například tištěný časopis mohl být dobrou alternativou. Mohl by být jakýmsi *standardizujícím médiem*²⁵, u kterého si dítě od digitálních médií, kde se většinou stává pouhým pasivním příjemcem, odpočine.

---

²¹ BAWDEN, D. *Informační generace: změna nebo kontinuita?* [online].

²² Srov. SPITZER, M., *Digitální demence: jak připravujeme sami sebe a naše děti o rozum*, s. 89.

²³ Tamtéž, s. 124.

²⁴ BARTŮŇKOVÁ, T. *Volný čas dětí stále častěji tráví u televize, potvrzuje výzkum* [online].

²⁵ Srov. *Texty z konference Čtením ke vzdělání*. Praha: Svoboda Servis, 2004. s. 10.

Kultivace čtenářství proto dnes nabývá nové role v tom, že může tvořit žádoucí protiklad k veškeré triviální, brakové a komerčně zacílené produkci²⁶. Podle výzkumu dětského čtenářství uskutečněného knihovnickým institutem Národní knihovny ČR v roce 2013²⁷ patří čtení stále k činnostem trávení volného času dětí (47%). Často je ale spojeno s nudou (18% dětí považuje čtení za nudné). Jako nejsilnější důvod, proč děti nečtou (nebo nečtou více) je dle výzkumu nízká atraktivita tištěného materiálu. Děti vnímají, že dnešní doba nabízí spoustu zajímavějších aktivit. Potvrzuje se zde výše zmíněné, a sice že dnešní děti jsou jakožto cílová skupina velmi specifické právě tím, že vyrostly v úzkém spojení s internetem. Pokud chceme, aby dítě tištěný časopis četlo, je třeba velmi pečlivě volit obsah i formu a dohlédnout na to, aby reflektoval skutečné potřeby dětského uživatele.

V souvislosti s digitálními technologiemi se zde nabízí otázka, proč by standardizujícím médiem měl být právě časopis tištěný. Vždyť ona Google generace by možná měla blíže k časopisu v elektronické čtečce nebo online magazínu. Zde je ale třeba si připomenout věkovou skupinu, o které je řeč. Děti mladšího školního věku jsou teprve na začátku své cesty za setkáním s reálným světem. Prostředky, které jim nabízíme, by pro ně měly být co nejvíce srozumitelné, jednoduché a povzbuzující. Elektronické alternativy tištěného textu disponují mnohými aplikacemi, které mohou dítě rušit a odvádět od textu²⁸. Intenzita stimulantů může některé děti dokonce i stresovat²⁹. Dítě má přirozenou potřebu časopis držet, dotýkat se ho, vybarvovat v něm. Rodič uvítá tištěnou podobu ze zdravotního hlediska oční hygieny. Navíc odpadá potřeba neustálého dobíjení, zapínání atd. Preferenci tištěného média u mladých uživatelů oproti digitálním verzím potvrzuje i americký výzkum z března 2011³⁰, kdy z 655-ti studentů se ve prospěch tištěné podoby oproti elektronické alternativě vyjádřilo 75% dotazovaných. L. Bindíková³¹, která se ve své bakalářské práci zabývá mimo jiné klady, zápory a budoucností tištěného časopisu v porovnání k digitálními alternativám,

---

²⁶ Srov. *Texty z konference Čtením ke vzdělání*. Praha: Svoboda Servis, 2004. s. 13-14.

²⁷ PRÁZOVÁ, I. *Dětské čtení: Aktuální výzkumy dětského čtenářství* [online].

²⁸ GUERNSEY, L.; LEVIEN, M. H. *Getting smarter about e-books for children* [online].

²⁹ VÁGNEROVÁ, M. *Kognitivní a sociální psychologie žáka základní školy*, s. 7.

³⁰ SPITZER, M. *Digitální demence: jak připravujeme sami sebe a naše děti o rozum*, s. 198.

³¹ BINDÍKOVÁ, L. *Digitální publikace*. Bakalářská práce [online], s. 30.

dochází k závěru, že tištěná kniha přináší emoce, které digitální publikace přinést nedokáže. Výhodu digitálních publikací naopak spatřuje v možnosti zefektivnění práce. Rychlost, efektivita a kvantita textu je ale v otázce dětského čtenářství poměrně nepodstatný benefit. Naopak kvalita textu a jeho emocionalita je prvek nenahraditelný a vítaný. S určitou mírou nadsázky by se mohlo v této otázce argumentovat i tím, že s příchodem mobilů (které běžně ukazují čas) se také nepřestaly vyrábět a prodávat hodinky.

L. Lederbuchová³², která se zabývala čtenářskými kompetencemi jedenáctiletých dětí v průzkumu prováděném v letech 1994 až 2004, mimo jiné také potvrdila oblíbenost tištěného časopisu oproti knize. J. Toman³³ podává k této skutečnosti vysvětlení, když uvádí: „Podle současných výzkumů tvoří nejpočetnější skupinu dětské populace čtenáři, kteří preferují potřeby relaxační a emocionální. Tito čtenáři čtou zvláště pro potěšení, zábavu, oddech a intenzivní citový zážitek.“

Masmédia se stávají pro tištěné časopisy a volnočasovou zábavu velkou výzvou. Mnozí sociologové mluví o současném uspořádání společnosti jako o mediokracii³⁴, ve které už neplatí Descartovo „myslím, tedy jsem“, ale spíše „mluví se o mě, tedy jsem“. Nová doba vyžaduje tedy nové zpracování, nový koncept. Cíle, kterých chceme u dětí dosáhnout (jako je úsilí o formování charakteru, pěstování kvalitativních hodnot či důkladné ohledávání pravdy) jsou činnosti pro média příliš pomalá, zdlouhavá a neatraktivní. Přesto by nám pedagogům, vychovatelům a rodičům mělo záležet na tom, abychom se o budování nástroje, který bude děti správně formovat, alespoň pokusili.

Mým cílem tedy bude ne vytvořit nové médium, ale nový koncept, který bude disponovat takovými znaky, aby mohl obstát v tlaku současné doby. Koncept, který bude reflektovat potřeby současných dětí a pokusí se plnit očekávání rodičů a pedagogů.

---

³² LEDERBUCHOVÁ, L. *Dítě a kniha: o čtenářství jedenáctiletých*, s. 10.

³³ TOMAN, J. *Současný prepubescentní čtenář a jeho proměny*. Texty z konference Čtením ke vzdělání, s. 110.

³⁴ HÁBL, J. *Učit (se) příběhem*, s. 64.

4. Funkce časopisu

Je-li naším cílem přispět časopisem k naplnění potřeb dítěte v současné době, musíme (kromě výše zmíněných psychologických potřeb dítěte) hledat i vhodné funkce a účel časopisu.

V nedávné minulosti dětské časopisy balancovaly mezi výchovnou a estetickou funkcí. Připomenout zde můžeme například užívání časopisů k politicky výchovnému vlivu podporujícímu komunistické smýšlení v poválečné době³⁵. Současná nabídka dětských časopisů (jak popisuje ve své práci A. Judytková³⁶) nabízí především periodika zábavná, jejichž cílem je plnit funkci relaxační. Estetická funkce se vlivem komerčních produktů postupně vytrácí a mizí i výchovný charakter³⁷. Vzdělávací aspekt se objevuje jen zřídka, výchovný je zcela opominut.

Při hledání nového konceptu tištěného časopisu je zajímavou inspirací anglický termín *Edutainment Magazine*, který vystihuje spojitost funkce vzdělávací (*Education*) a zábavné (*Entertainment*). Pojem *Edutainment* byl poprvé užít v roce 1948 společností Walt Disney³⁸. Tvůrce známých dětských animovaných příběhů dostal při studiu reálných videí zachycujících laně, které se staly předlohou ilustrátorům pro pověstný příběh Bambi, unikátní nápad, který nebyl do tehdejší doby zpracován- vytvoření nového typu dokumentárních příběhů pro děti ze světa zvířat a rostlin- tzv. True Life Adventures series³⁹. Tento nápad pak byl převzat a upraven dalšími tvůrci- např. Robertem Heymanem⁴⁰, který vytvořil na stejném principu projekt pro National Geographic Society. Pojem *Edutainment* tedy původně pochází z TV programů, na které postupně navázaly PC softwary. Všechny projekty mají jednotný podtext- vzdělávací materiál za použití zábavných metod. Edutainment produkt (jak jej popisuje

---

³⁵ SEKERÁKOVÁ, A. *Příběh Mateřídoušky*, s. 9.

³⁶ JUDYTKOVÁ, A. *Časopisy pro děti mladšího školního věku a jejich využití při vyučování na 1. stupni ZŠ*. Diplomová práce [online]. s. 78

³⁷ Tamtéž s. 83.

³⁸ BRUCE, E. *Edutainment* [online].

³⁹ *Walt Disney and True Life Adventures* [online].

studie University of Tampere Hypemedia z roku 2004⁴¹) má v současné době i další prvky- například respektuje individuální přístup uživatelů (tzn. možnost volit si vlastní tempo, úroveň atd.)

Ačkoli se tedy tento pojem váže převážně k digitálním médiím, jeho koncept (jak je patrné ze zahraničí) je možno převést i do tištěných materiálů. Unikátnost skýtá ve své multifunkčnosti- tj. propojení několika funkcí. Ideální časopis by tedy měl, dle mého názoru, vycházet z mnohvrstevnatosti lidské osobnosti⁴² (tj. předpoklad, že člověk je bytost rozumová, ale též emocionální, morální, estetická, vztahová- tj. sociální, tělesná, duchovní apod.) a měl by všechny tyto oblasti spojovat. Jeho textová i obrazová složka by měla napomáhat harmonickému rozvoji dítěte po všech stránkách a zároveň respektovat jeho potřeby. Časopis tedy lze chápat jako určitý interdisciplinární nástroj, v němž se může střetávat velmi bohaté spektrum oborů- psychologie, pedagogika, filozofie, estetika, etika, sociologie, lingvistika, atd. Je jen na nás, abychom ve prospěch cílové skupiny, které je určen, využili všechno, co nabízí.

4.1. Charakteristika čtenáře

Prepubescentní čtenářství, vymezené přibližně sedmým až jedenáctým rokem věku dítěte, je definováno za aktivitu spontánně prožitkovou, charakterizovanou mimo jiné synkretickým vnímáním, naivně realistickým pojmáním fiktivního obrazu, emoční intenzitou i značnou imaginativní, jazykovou i herní kreativitou, v níž postupně sílí kognitivní orientace⁴³. Rozhodujícím stimulem četby prepubescentního dítěte je saturace jeho psychosociálních potřeb⁴⁴. Ve výběru žánru se velmi odráží jeho touha po

---

⁴¹ WALLDÉN, S.; SORONEN, A. *Edutainment: From Television and Computers to Digital Television* [online]. s. 2.

⁴² HÁBL, J. *Učit (se) příběhem*, s. 13.

⁴³ Srov. *Texty z konference Čtením ke vzdělání*. Praha: Svoboda Servis, 2004. s. 9.

⁴⁴ Tamtéž, s. 10.

znalostech a poznání, jak věci fungují, jeho osobní zájmy a částečně i jistá móda, co zrovna čtou jeho vrstevníci⁴⁵.

4.2. Provázanost funkcí časopisu s potřebami dětí- úvod a specifikace vzorku

Korelace specifických čtenářských potřeb dětí s charakteristikami a funkcemi časopisu bude předmětem mého dalšího rozpracování. Tyto charakteristiky se pokusím uchopit co nejkonkrétněji a na již existujícím produktu, který vyhledám v nabídce současné časopisecké nebo knižní produkce, daný jev názorně zilustruji.

Ráda bych zdůraznila, že mou ambicí není mapování dětských tiskovin. Předmětem následující části je utřídit a blíže pojmenovat požadované prvky, které by se v dětském časopise měly objevit. Názorný příklad na konkrétním produktu, který budu předkládat, má za cíl pouze diskutovaný jev blíže popsat a napomoci tak k plnému porozumění.

Výběr ukázek a vzorků je zvolen pouze účelově- tj. jde o publikace a časopisy, s kterými jsem se jako pedagog měla možnost setkat ve školní knihovně, městské knihovně Tábor, některé jsou vzaty z domácí knihovny. Všechny tiskoviny spojuje aktuálnost vydání -tj. rok vydání 2015- 17. Nejedná se o produkty, které by byly výhradně určeny jen pro mladší školní věk, a to proto, že by se výběr velmi zúžil a přišla bych o široké spektrum materiálů, které vnímám jako možnou inspiraci, která by se po případně drobné úpravě dala použít i pro námi sledovanou cílovou skupinu.

5. Funkce estetická

5.1. Multidimenzionalita

V 90. letech 20. století razantně vstupuje do dětské recepce masmediální fenomén, svět dětí se vizualizuje a sílí u nich obliba filmových a televizních adaptací. Vizualizace,

---

⁴⁵ ČERNÁ, O. *Čtení není žádná nuda*, s. 14.

mnohé digestové úpravy (tj. zkrácené verze) a následná digitální komprese⁴⁶ se stávají typickými znaky doby. Německý sociolog Schulze⁴⁷ nazývá současnou společnost *společností zážitku*, přičemž atraktivita zážitku je podle něj spatřována v „množství dimenzí, které se na zážitku podílí- od těla, přes cit a duši až k reflexi“⁴⁸. Postmoderní děti jsou vizuálně založené, zvyklé na interaktivitu a 3D, často i 5D produkce. Tištěný časopis odkázaný na graficky ploché provedení může tomuto požadavku doby konkurovat jen za podmínek ryzí estetické vytríbenosti. Věřím ale, že promyšleným invenčním zpracováním a nepodbíživou kvalitní uměleckou tvorbou může cílovou skupinu oslovovat i dnes- nebo (při pokleslosti a trivializaci mnohé produkce⁴⁹ a zvyšující se absenci tištěného materiálu) právě dnes.

Co je ale *kvalitní* zpracování? Hovoříme-li o estetice a umění, názory se mohou velmi různit. Východiskem pro nás může být to, k čemu má umění sloužit. Umění by mělo být schopno přispívat obsahovou náplní k rozšiřování zkušeností, poznatků, citových prožitků, vztahů a postojů⁵⁰. Ve svém souhrnu by umění mělo tedy umožňovat, aby se jednotlivci jeho prostřednictvím podíleli na idejích, zážitcích, zkušenostech, vědomostech a postojích lidstva. Vizuelní informace, kterou může časopis čtenáři poskytnout, tak může poučovat, informovat, bavit, interpretovat, provokovat, vzdělávat a fascinovat. Toto nejsou jistě malé ambice. Prostřednictvím umění může jedinec mnohonásobně přesáhnout svou vlastní individuální zkušenost a rozšířit tak své vývojové možnosti⁵¹.

Požadovaná multidimenzionalita a interaktivita (jakožto samozřejmý prvek, který oblíbené produkty pro děti dnes obvykle nabízejí) mohou být v případě tištěného časopisu realizovány v rozšiřujících počítačových programech a doplňujících aplikacích přístupných například pomocí QR kódu. Digitální technologie by se daly také využít jako prostředek k reklamě a distribuci, případně v rámci sociálních sítí k sdílení

---

⁴⁶ DIETER, P. *Boj o média*, s. 341.

⁴⁷ KAPLÁNEK, M. *Spirituální projevy mládeže-skripta*, s. 4

⁴⁸ SOOSTEN Kaplánek *Spirituální projevy mládeže*. In KAPLÁNEK, M., s. 5

⁴⁹ Srov. *Texty z konference Čtením ke vzdělání*. Praha: Svoboda Servis, 2004. s. 10.

⁵⁰ MIŠURCOVÁ, V.; SEVEROVÁ, M. *Děti, hry a umění*, s. 6.

⁵¹ Tamtéž, s. 7.

dotvořených projektů formou jakýchsi galerií. Vytvoření vlastní komunity prostřednictvím internetu by jistě vedlo k určité sounáležitosti a motivovanosti dětí. Využitelnost digitálních technologií by ale měla být, dle mého názoru a vzhledem k nízkému věku cílové skupiny, ryze sekundárním doplňkem.

5.1.1. Prvek multidimenzionality a interaktivity v současné nabídce dětských tiskovin

Multidimenzionalita realizovaná na papíře je výzvou, která se však invenčním zpracováním dá uchopit mnohými směry. Pro příklad mohu uvést knihu *The Onion's Great Escape* od autorky Sara Fanelli⁵² (viz obr. č. 1), která využívá prostorový potenciál knihy zcela osobitým způsobem.

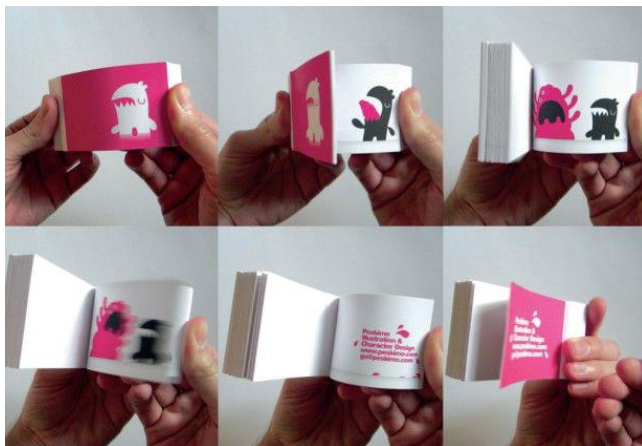

Obr. č. 1- Ukázka invenčního zpracování tištěné publikace-*The Onion's Great Escape*

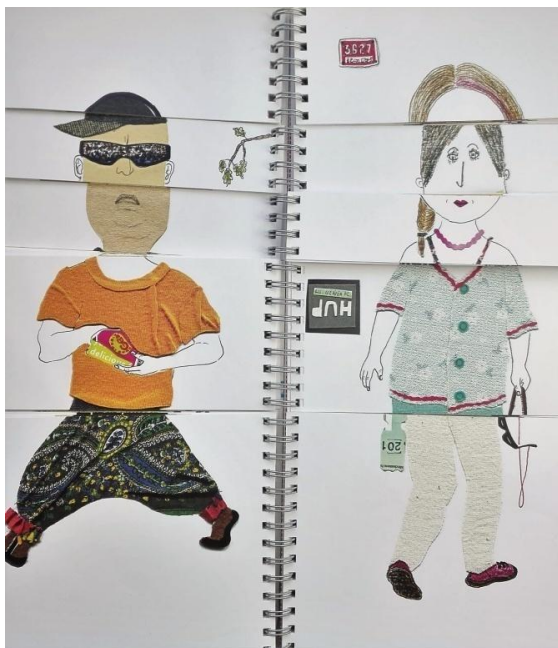
⁵² FANELLI, S. *The Onion's great escape*, Phaidon Press.

Dynamiku lze na papíře vytvořit i formou tzv. *flip booku*⁵³ (viz obr. č. 2).

Obr. č. 2- Princip flip booku

Prvky flip booku obohacené o hravé zpracování, které umožňuje kombinovat různé obrázky lze vidět i v skládací knížce nesoucí název Cirkus ulice od Dagmar Urbánkové⁵⁴ (viz obr. č. 3).

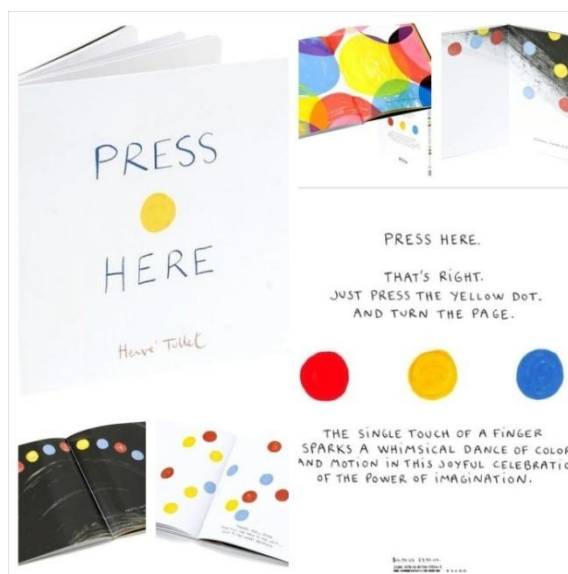
Obr. č. 3- Prvky flip-booku- Cirkus Ulice

---

⁵³ OTTER, *How to make a flip book animation* [online].

⁵⁴ URBÁNKOVÁ, D. *Cirkus ulice*, Baobab.

Zajímavě zpracovanou interaktivnost zrealizoval i autor Herve Tullet v knize Knížka⁵⁵ (viz obr. č. 4), která je určena pro menší cílovou skupinu, avšak viditelně dokládá, že i u tištěné publikace lze interaktivnost realizovat.

Obr. č. 4- Interaktivita na papíře- Knížka

Odkaz na internet a užívání QR kódů lze v nabídce také nalézt. Jako příklad mohu uvést knižní novinku Hravouka⁵⁶, která nabízí na webových stránkách doplněk ve formě digitální hry. QR kód běžně využívá například časopis pro děti starší- ABC a Junior.

Časopis pro děti mladšího školního věku však tyto prvky postrádá. Vrcholem veškeré snahy o oproštění se od plochy papíru jsou pouze 3D vystřihovánky, které nabízejí stále stejný koncept. Ojediněle se setkáme s produktem, který se hýbe (za pomoci nýtky nebo patentku), avšak o multidimenzionalitě se zde mluvit rozhodně nedá. Zde tedy vidím jednoznačně velké rezervy a možnost dalšího rozvoje⁵⁷. Invenční zpracování tištěné publikace, které bude pracovat se zapojením více smyslů, je totiž jednoznačně požadavkem dnešní doby.

---

⁵⁵ TULLET, H. *Knížka*, Portál.

⁵⁶ VOSTRADOVSKÁ, T. *Hravouka* [online].

⁵⁷ Pozn. Toto a další oblasti, které by bylo třeba ještě více prozkoumat shrnuji v závěru, jakožto možnost dalšího směřování mé práce.

5.2. Invenční zpracování

Benefit digitální doby v oblasti umělecké tvorby můžeme spatřovat například v pestré nabídce digitálních prostředků, které nabízí nové, neotřelé způsoby zpracování. Někteří ilustrátoři⁵⁸ ke své tvorbě využívají směs „hi-techu a low-techu“, tedy- kombinaci metod, které nabízí digitální technologie spolu s klasickými prostředky jako je tužka, inkoust, pastel, akrylové a akvarelové barvy. Propojením těchto technik lze dosáhnout oduševnělého vzhledu s neopakovatelným rázem a hloubkou. Celkově lze ale říci, že dochází k odklonu od mechanické reprodukce k reprodukci digitální. Umělecké počiny se začínají řídit novými pravidly a nový způsob vizuálního vyjadřování si čím dál více osvojuje jak dynamiku, tak nejrůznější podoby nových technologií⁵⁹. Problém současné pokleslé tvorby není v upouštění od klasických výtvarných technik, ale upouštění od autorské tvorby a spokojení se s tvorbou převzatou. V časopisech se povětšinou setkáváme s fotografiemi z fotobank, grafické ztvárnění má mnohdy stejný rukopis postrádající vtip a prostor pro imaginaci (např. Méd'a Pusík- viz obr. č. 5).

Obr. č. 5- Nezajímavé ztvárnění- Méd'a Pusík

---

⁵⁸WIGAN, M. *Vizuální myšlení- umění ilustrace*, s. 107.

⁵⁹ Tamtéž, s. 114.

Při výběru ilustrací již dávno neplatí výrok Josefa Lady, který upřednostňoval ilustraci, která: „má schopnost provokovat dítě k pohybu, hře a k napodobení“⁶⁰. Zdá se, že současný výběr tenduje ke kvantitě a pestrosti obrázků, na rozdíl od požadavku kvality a výpovědní hodnoty. Ilustrace mají většinou jednotný koncept- tj. pestrobarevné plochy s černými konturami. Velmi zřídka (vyjma klasické omalovánky) se setkáme s možností jisté participace, tj. prostorem pro dotvoření. Stránky jsou (navzdory stoupajícímu počtu dětí s diagnostikovanými dysfunkcemi) přesycené podněty, chybí prostor pro reflexi, zosobnění.

Zůstaneme-li u základních prvků vizuálního jazyka- tedy využití barvy, textury, kontrastu, osvětlení a úhlu pohledu, můžeme navrhnout několik technik, které lze považovat za invenční a pro časopis dětí mladšího školního věku vhodné. Mezi takové patří například⁶¹ uplatňování koláží (tj. lepení a aranžování rozličných materiálů), asambláže (objekty vyrobeny z různých předmětů), karikatury (zkreslení či zvýraznění nejnápadnějších rysů člověka), ilustrovaná reportáž. Invenčním zpracováním je nepochybně i metoda grafického vyprávění⁶²- inspirací mohou být ilustrované noviny (např. Peter Arklea News⁶³), grafické romány, dokonce i obrazové eseje (např. Den v Londýně- Lonodon à la Monde- Paul Hogarth). Erudovaný grafik by při tvorbě časopisu mohl využívat různé funkce digitálních programů, jako jsou například vrstvy, měřítko, deformace, průhlednost, převrácení obrazu atd. Postmoderní umělecké chápání k využívání obrazového jazyka doslova vybízí. Uplatňovat se mohou mnohé mapy, grafy, ikony, rodokmeny, bludiště a labyrinty. Podobně dobře mohou fungovat optické klamy, dvojsmysly. S textem se dá pracovat jako s obrazem, sled obrazů může nahradit text atd. Dá se říci, že invenčnímu grafickému zpracování se meze téměř nekladou.

Správný ilustrátor by však neměl zůstat u pouhé techniky a pro kvalitní zpracování by se měl zaobírat i cílovou skupinou⁶⁴. V postmoderním světě, kde je velká koncentrace dětí s diagnostikovanými dysfunkcemi, by při výběru techniky měl

---

⁶⁰ MIŠURCOVÁ,; V. SEVEROVÁ, M. *Děti, hry a umění*, s. 140.

⁶¹ WIGAN, M. *Umění ilustrace- vizuální myšlení*, s. 52.

⁶² Tamtéž, s. 88.

⁶³ Tamtéž, s. 74.

⁶⁴ Tamtéž, s. 13.

kriticky zhodnotit, zda jeho tvorba není překombinovaná a zmatečná. Přehršel obrazového materiálu totiž nebude dělat výsledek zajímavější, ale spíše povede ke zmatku⁶⁵. Kvalitní umělecká tvorba pro děti bude tedy taková, která bude plně využívat plodného napětí mezi invenčním zpracováním a střídmostí. Vždy by ale mělo jít o osobitou, autorskou tvorbu s neagresivní grafikou, to vše na kvalitním papíře.

Kvalitní papír se může stát důvodem, proč se časopisu v konkurenci digitálních alternativ podaří obstát. Nekvalitní papír (hojně užívaný například na reklamních letácích) se pro společnost stal synonymem odpadu. Kvalitní vysokogramážní papír se však stává vzácností a může (v provázanosti s kvalitně vybraným obsahem) povýšit obyčejný časopis na materiál, který bude hodný archivace.

5.2.1. Invenční zpracování v současné nabídce dětských tiskovin

Za invenční zpracování osobně považuji například koláže a vhodný mix reálných fotografií a ilustrací, které používá anglický časopis pro předškolní děti *Charlie and Lola*⁶⁶ (viz obr. č. 6).

Obr. č. 6- Invenční výtvarné zpracování - *Charlie and Lola*

---

⁶⁵ ADAMS, K. *Vychovejte si génia*, s. 19.

⁶⁶ *Charlie and Lola* [online].

Zajímavým činí tento časopis především neotřelé grafické zpracování, které nápadně připomíná prvky oblíbeného scrapbookingu (neboli také ScrapArtu). Toto nové pojetí úpravy stránek, které zaznamenalo nový boom v USA v roce 1980 díky originálnímu zpracování rodinných alb M. Christensen⁶⁷ za využití drobných odštířků, koláží, kusů textilií atd., se stalo velkým hitem. Mnohé grafické programy se tímto přístupem nechaly inspirovat a je tudíž žádoucí, aby tento trend reflektovali i grafici v redakcích dětských časopisů. V české produkci dětských časopisů se však prvky ScrapArtu objevují jen zřídka. Například snaha časopisu Mateřídouška (obr. č. 7), který k příslušnému článku připojí osamocený prvek kancelářské spínky nebo nástěnkového špendlíku celkovou grafickou vizáž nikterak významně nepozvedne.

Obr. č. 7 Neinvenční výtvarné zpracování - Mateřídouška

Co se týká kvality papíru, lze zmínit časopis Raketa⁶⁸, který je již na první pohled (a dotyk) opravdu odlišný - kvalitnější. Odlišným jej dělá i jiný formát, než je u časopisů běžné. Kvalitní papír, který není voskově upraven je i mnohem ideálnější pro vymalovávání a vpisování, což (jak vysvětlím v následujících kapitolách) je v případě produktu pro děti mladšího školního věku velmi žádoucí. Zkušenosti rodičů (které ale zatím nejsou nijak podloženy výzkumem) také ukazují, že konkrétně časopis Raketa je

⁶⁷ Scrapbooking [online].

⁶⁸ ŠVEJDÍKOVÁ, J.; LITOŠOVÁ, R. Raketa, Labyrint.

opravdu (oproti jiným časopisům) dětmi archivován. Zde se tedy nabízí prostor pro další šetření a potvrzení či vyvrácení této hypotézy.

Nezpochybnitelným předpokladem pro archivaci je ale samozřejmě primárně nadčasový obsah⁶⁹. Obsah časopis profiluje, obsah podává informace, obsah vzdělává. Zaměřím se nyní tedy na funkci vzdělávací.

6. Funkce vzdělávací

6.1. Obsah

Časopis se pro dítě mladšího školního věku stává prvotním impulzem čtenářského zážitku. Je proto velmi důležité, co za sdělení je dětem předkládáno. Mnohé studie (viz dále) však hovoří o trivializaci obsahů. A. Sekeráková⁷⁰ ve své studii vývoje českého dětského časopisu s nejdelší historií *Mateřídouška* dochází k závěru, že v roce 2002 došlo k definitivnímu odklonu od tradice beletristického časopisu. Vnímá, že „často se proměňující redakce se cele podřídila nátlaku ekonomických cílů a proměnila časopis do podoby směsice povrchních poznatků, popularizačních textů, reklamy, různorodých luštitelských úkolů, kýčovitých a nepůvodních ilustrací i anonymních příspěvků. Podíl kvalitních textů dramaticky poklesl a s ním i schopnost časopisu plnit estetickou funkci⁷¹“. Současnost *Mateřídoušky* chápe autorka dokonce jako období rozkolísanosti a tápání, takřka parazitování na její tradici a dobrém jméně. Podobný výzkum provedla i K. Procházková⁷², tentokrát napříč českými periodiky pro děti. Její zjištění hovoří o nápadném zacílení současné časopisecké produkce na svět počítačů a mobilních telefonů. I ona potvrzuje, že beletrie, próza a kultivovaný projev se z obsahů vytrácejí.

Zajímavým zjištěním z tohoto výzkumu je i fakt, že v časopisech nenajdeme činnosti nezbytné pro zvládnání školních dovedností. Jakákoli provázanost se školními osnovami (na rozdíl od dřívějšího zadání časopisů) neexistuje. Dřívější provázanost periodik se školními osnovami (opomineme-li ideologickou provázanost

---

⁶⁹ PILKINGTON, M. *Are paper magazines still important?* [online].

⁷⁰ SEKERÁKOVÁ, A. *Příběh Mateřídoušky*, s. 170.

⁷¹ Tamtéž, s. 170.

⁷² PROCHÁZKOVÁ, K. *Současné časopisy pro děti (vývojové tendence a recepce)* [online].

s komunistickým smýšlením) lze spatřovat u zcela prvních časopisů⁷³. Periodika tehdy byla se školstvím propojena profesně (redaktoři byli v podstatě až do druhé světové války učitelé, katechetové a kněží) i ekonomicky (úspěch či neúspěch titulu často podmiňovala jeho schopnost přimět učitele či ředitele škol k jejich odebírání). Zajímavé je, že řady titulů vydávaly dokonce pedagogické spolky a časopisy sloužily jako nositelé progresivních pedagogických koncepcí. Mezi zvláštní druh periodik výrazně propojených se školní výukou patřily časopisy zaměřené na jeden školní předmět. Zejména tehdy šlo o hudební a výtvarnou výchovu, později se objevovala i historie, technická věda a literatura. Dnešní nabídka dětských periodik školní osnovy ve svých obsazích, zdá se, ale nereflektuje.

Výběr obsahu by měl samozřejmě odpovídat cílové skupině, pro kterou je určen. Staňková⁷⁴ uvádí, že čtení musí být pro dítě něčím užitečné, tedy mít smysl. Jestliže děti smysl najdou, budou mít chuť i potřebu číst a postupně se, dle Staňkové, zdokonalí i technika čtení. Smysluplnost a reálnost jakožto požadavek vhodného obsahu, potvrzuje i fakt, že školákův zájem se z pohádek přeorientovává na reálné informace- dítěti imponuje technika, příroda a její tajemství, zajímá ho, jak vše funguje. Mám za to, že ačkoliv je časopis vnímán především jako relaxační nástroj, je vhodné tuto potřebu dítěte toužícího po reálných informacích plnit. Sekundárně se tak podpoří i výše zmíněné, a sice, provázanost se školními osnovami. Vhodná témata pak mohou být například z oblasti vědy (člověk, rostliny, zvířata, příroda, zeměpis, fyzikální pokusy,...) a také mnohé postupy jak věci fungují a vznikají (jak se ocitne chléb u nás v kuchyni, z čeho se vyrábí papír atd.).

Atraktivitu obsahu ovlivní i uspořádání textu a celkové grafické zpracování. Je vhodné, když text pro takto malé děti není uspořádán v jednolitěm článku, ale když je rozčleněn na menší části. Čtenář má tak možnost přeskakovat a vybírat si informace, které jsou pro něj hodnotné. Toto právo na přeskakování a vlastní výběr pojmenoval již dříve D. Pennac⁷⁵, který se zabýval dětskými čtenáři a jejich potřebami. Pokud by

---

⁷³ ŠVEC, Š. *Česky psané časopisy pro děti*, s. 42.

⁷⁴ Srov. WILDOVÁ, R. *Texty z konference Čtením ke vzdělání*. s.52.

⁷⁵ ČERNÁ O., *Čtení není žádná nuda*, s. 10.

periodikum mělo širší cílovou skupinu (např. 6-11 let), je pak vhodné odlišit základní a detailní informace například velikostí písma. Prvňáček, který se sotva naučil číst, bude rád za přečtení hlavních názvů (ideální jsou velká tiskací písmena, nejen kvůli přehlednosti, ale například i kvůli Genetické metodě čtení⁷⁶), zkušený páták se rád dozví detaily zapsané drobnějším písmem. Digitální technologie se svou nabídkou hyperlinků a navazujících odkazů, na které je možno klikat a jít tak v otázce daného tématu hlouběji a hlouběji, nám v tomto ohledu mohou být jakýmsi vodítkem, jak s informacemi graficky pracovat. Krátký text může být psán i například imitací ručního písma- zajistí se tak určité odlehčení a osobitost. Je však vhodné zvážit, jaké písmo volit- velká část základních škol již nyní používá písmo Comenia Script⁷⁷. Další omezení v otázce výběru písma připomíná K. Balharová⁷⁸, která se věnuje dětem s dyslexií. Pro tuto dysfunkci doporučuje užívat bezpatkového písma Arial velikosti 12.

6.1.1. Obsah v současné nabídce dětských tiskovin

Snahu o provázanost obsahů se školními předměty lze vidět například v časopise *Mateřídouška* (roč. 2015, č. 10, str. 20). Nalezneme zde pokusy, povětšinou fyzikální. Fakt, že děti na prvním stupni základní školy ale ještě fyziku ve svém časovém rozvrhu nemají ale potvrzuje výše zmíněné- tj. že se nejedná o cílenou provázanost s učebními osnovami, ale spíše o letmý exkurz do daného předmětu.

Věnování se tématům, která spadají do reálného fungování světa, se v současné časopisecké nabídce moc neobjevuje. Běžné je spíše zaměření na filmy a počítačové hry. Nejbližšími tématy, která by se zabývala světem kolem nás, jsou například zvířata, cizí země, svátky a kultura v cizích zemích. Otázkou ale je, zda dítě mladšího školního věku potřebuje nutně vědět detaily o sněžné opici, když (s nadsázkou řečeno) pořádně nezná ani krávu. Určitou podobnost s přiblížením reality dětem jsem našla například v časopise *Raketa* (roč. 2015, č. 2, str. 26), kde jsou popisovány vši a vše, co s tím

---

⁷⁶ GOŠOVÁ, V. *Genetická metoda čtení* [online].

⁷⁷ LENCOVÁ, R. *Comenia Script* [online].

⁷⁸ BALHAROVÁ, K. *Dyslexie a rozvoj čtenářské dovednosti* [online] s. 46.

souvisí. Časopis ABC (roč. 2016, č. 3, str. 42) se věnuje ukázce jednotlivých kroků při výrobě panáčka igráčka v reportáži Jak se rodí igráček. Předkládání informací o fungování reálného světa je, myslím, v mladším školním věku velmi přínosné. Jednak se jedná o obsahově hodnotný materiál, který může efektivně doplňovat školní osnovy, ale také se jedná o obsah, který je pro tuto věkovou skupinu atraktivní. Příkladem nám může být kdysi tolik atraktivní kniha Už vím proč⁷⁹.

6.2. Edukační trendy

Školák, který je cílovou skupinou našeho diskutovaného produktu, má přirozenou potřebu vzdělávání se. Malý čtenář je dychtivý po nových informacích a touží zjišťovat, jak vše funguje. Chceme-li tedy náš časopis pojmout i jako vzdělávací nástroj, je třeba se zorientovat v současných pedagogických trendech.

Bylo by mylné domnívat se, že edukace dítěte je statická a nepodléhá době. R. Palouš⁸⁰ pojmenovává současný stav pedagogiky jako „postedukační dobu“. Dnešní informační společnost, tlaky globalizace a unifikace kladou na každého člověka nové požadavky. Tuto realitu reflektují vzdělávací a volnočasové instituce- například školskou reformou. Stejně jako Rámcově vzdělávací program v rámci školské reformy přinesl do tradiční pedagogické práce radikální změny a po učitelích vyžaduje nové myšlení, tak by i mnohé volnočasové aktivity a nástroje (časopisy nevyjímaje) měly tento trend vhodně reflektovat.

6.2.1. Kompetence

Již výše bylo zmíněno, že dítě je na začátku své cesty za poznáním a že potřebuje pomáhat všechny vjemy dávat do souvislostí a celků. Potřebuje prostor, kde se může tyto kompetence naučit. Kompetence se nemohou vytvořit mechanickou adicí elementů,

---

⁷⁹ ŠKODA E., ŠKODOVÁ, H., *Už vím proč*. Albatros

⁸⁰ HÁBL, J. *Učit (se) příběhem*, s. 64.

z nichž jsou složeny, ale tvořivým aktem a snahou dítěte uplatnit je při zvládnání úkolů a řešení problémů⁸¹. Ideální časopis, který si klade za cíl tyto kompetence doby odrážet, proto nebude pouze bezmyšlenkovitě vkládat nové rubriky, ale bude na základě promyšlené analýzy vyhledávat možnosti, kterými by ony kompetence naplňoval a přitom ponechal přirozený prostor pro oddech a zábavu.

S novým konstruktem kompetence přišla školská reforma. Tento pojem (dle Maňáka⁸²) vyjadřuje souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti. Vyjadřuje potřeby současné doby, odkazuje především na syntézu a porozumění, poznávání souvislostí a vztahů mezi nimi⁸³. Důležitost integrovaného pohledu, sjednocujícího řadu izolovaných vlastností, vyslovil již dříve i psycholog V. Smékal⁸⁴. Toto poznávání souvislostí může napomoci k plnění výše uvedených racionálně-kognitivních potřeb dítěte, konkrétně schopnosti usuzovat, induktivně a deduktivně myslet (tj. poznávat vzájemnosti, souvislosti, vztahy a vyvozovat nadřazené kategorie). Schopnost umět informace selektovat, vyhodnocovat a ověřovat je pro dítě z Google generace (viz kapitola 3), které má více informací než dítě z kterékoli jiné předchozí generace, nutností. Množství nabídek a lákadel postmoderního světa je nezbytné kriticky posuzovat. Bez této schopnosti se mladí lidé mohou rychle stát kořistí různých ideologií anebo i náboženského, případně protináboženského fanatismu⁸⁵. Kritické myšlení je tedy chápáno jako nutný předpoklad k tomu, aby se mladý člověk mohl rozhodovat skutečně svobodně, tak jak to odpovídá lidské důstojnosti⁸⁶.

6.2.2. Kritické myšlení

Požadavek výchovy ke kritickému myšlení není žádným „výstřelkem“, ale je obsažen v normativních dokumentech MŠMT. Jedná se tedy o významný aspekt současné pedagogiky. Kritické uvažování napomáhá k hlubšímu zpracování informací. Jedná se o

---

⁸¹ GREGER, D.; JEŽKOVÁ, V. *Školní vzdělávání*, s. 100.

⁸² Tamtéž, s. 88.

⁸³ Tamtéž, s. 90.

⁸⁴ Srov. SMÉKAL, V. *Fragmentárnost psychologie a integrity člověka.*, s. 11-21.

⁸⁵ KAPLÁNEK, M. *Výchova v salesiánském duchu*, s. 33.

⁸⁶ Tamtéž, s. 33.

aktivní formu učení, jehož základním rámcem je třífázový cyklus složený z: evokace (navození tématu), uvědomění si významu informací (tj. hlavní informující část) a reflexe. Kriticky uvažovat znamená uchopit myšlenku a důsledně ji prozkoumat, podrobit ji nezaujatému skepticismu, porovnat s opačnými názory a s tím, co již o tématu víme a na tomto základě zaujmout určité stanovisko⁸⁷. M. Tušková⁸⁸ tento druh myšlení charakterizuje jako zvědavost, schopnost volit různé postupy pro zjišťování informací, nebát se klást otázky a soustavně hledat odpovědi, pochybovat o předkládaných poznacích a zkušenostech a zároveň být schopný dospět k vlastnímu rozhodnutí, vlastnímu názoru. Využívání kritického myšlení také zahrnuje schopnost diskutovat, argumentovat a pečlivě cizí argumenty zvažovat, umět naslouchat a respektovat názory jiných lidí.

Při práci s konkrétním textem se při kritickém myšlení procvičuje schopnost text analyzovat, číst s porozuměním, do činnosti je vědomě zapojována i tvořivost a fantazie, rozvíjí se slovní zásoba a schopnost sebevyjadřování a sebehodnocení. V praxi by takový přístup mohl mít podobu doplňujících otázek, úkolů a bodů k textům, které se v časopise vyskytují. Tato metoda se dá využít téměř na jakýkoli text- beletristický, naučný, ale klidně i text věcný (návody, postupy atd.)⁸⁹.

Současná potřeba není vtěsnat do čtenáře co nejvíce informací (ostatně ty jsou lehce dohledatelné na internetu a žádný sebevíce informativně založený časopis nemá šanci v tomto ohledu internetu konkurovat). Současná potřeba je určitou informaci kvalitně vstřebat a zažít. Nezbytným předpokladem proto tedy je textu rozumět, být schopný vyhledat hlavní myšlenku a odlišit ji od detailů, porovnat a vyhledat kontrast, vnímat posloupnost, být schopný předvídat atd.⁹⁰. Těchto věcí lze dosáhnout např. používáním Vennova diagramu (porovnání a kontrast), vyhledáváním signálních slov (posloupnost), využíváním vodítek z textu a předchozích znalostí (předvídání)⁹¹. Úkolem podporující kritické uvažování může být i napsání dopisu postavě z textu,

---

⁸⁷ *Odborný časopis pro učitele základní školy*. TUŠKOVÁ, M. *Postupy a metody kritického myšlení*, s. 42.

⁸⁸ Tamtéž, s. 42.

⁸⁹ Tamtéž, s. 48.

⁹⁰ LISCINSKY, C. *Čtete s porozuměním každý den*, s. 6

⁹¹ Tamtéž, s. 40.

možnou variantou je dopis, kdy postava píše nám. Zajímavý úkol může být například v přepsání závěru textu, aby se změnilo jeho vyznění. Závěr příběhu se může dotvořit i pouze výtvarně, pomocí ilustrace. Obdobnou variantou je i možnost předvídat, co textu předcházelo. Příběh lze dotvořit také básní inspirovanou textem, písní atd. Do textu lze vpisovat a graficky odlišovat nové informace od starých, dají se vyhledávat stejné znaky, další možností je užívání různých forem deníku, myšlenkových map atd. K. Adams⁹² jako efektivní nástroj učení vnímá užívání tzv. mentálních kolíků, což funguje na principu souvislostí a podobností, která si s novou informací spojíme. Kritické myšlení kolíkování využívá v mnohých svých technikách. Jako příklad uvedu metodu vytváření a hledání souvislostí⁹³, v které se pracuje s tabulkou, kde je vždy úryvek z textu a prostor pro vlastní poznámky typu: „to mi připomíná...“. Takto se dá pracovat na mnoha úrovních myšlení- v rovině text a text, text a já, text a svět apod.

Souhrnně lze říci, že metoda kritického myšlení vyžaduje pouze vhodné zadání a fyzický prostor na papíře. Tato prázdná místa (na okraji textu, na konci stránky apod.) jsou pro uskutečňování kvalitního učení velmi důležitá. Dávají prostor pro rozvíjení vlastních myšlenkových operací, průběžné poznámky a neustálou reflexi. Současná periodika ale většinou prázdný prostor nenabízejí. Vše je zaplněné, často bohužel i velmi nehodnotně. Objeví-li se někde náznak možnosti do textu vpisovat, malovat, či ho jinak dotvářet, nejedná se už o časopis, ale o pracovní list, který postrádá další kontext. Přitom kontextuálnost, tok myšlenek a zapojení co nejvíce smyslů dodává učení efektivitu. Na tomto přístupu funguje projektové vyučování, které je také hojně v současné pedagogice využíváno.

6.2.3. Projektové vyučování

Projektová výuka⁹⁴ nabízí celistvé poznání a nabízí možnost zkoumat problém z různých úhlů pohledu. Důležitý prvek projektové výuky je koncentrace kolem

---

⁹² ADAMS, K. *Vychovejte si génia*, s. 7.

⁹³ L'ALLIEROVÁ, S.;ELISHOVÁ-PIPEROVÁ, L. *Kritické listy 31* . Metody, které podporují zaujetí četbou, s. 7.

⁹⁴ DLABOLA, Z., *O projektech a výukových aktivitách* [online].

základní ideje nebo základního tématu. Ve školské praxi se projektové vyučování uskutečňuje například formou projektových dní, kdy jedno téma prostupuje všemi předměty. Jedním tématem se tak žáci zabývají jak v hodině českého jazyka, matematiky, věd i například ve výtvarné a hudební výchově. Do projektového vyučování lze přizvat i odborníky, uspořádat besedu, diskuzi, exkurzi atd. Projektová metoda nabízí velmi mnoho realizačních variant, nástrojů a výstupů. Cílem je pojmout co nejširší úhel pohledu na danou problematiku. Výhoda takového stylu je komplexní působení na žáka a hloubkové ukotvení poznání.

Projektové vyučování je běžně realizováno v kolektivu, ve skupině. Hlavní myšlenka však může být využita i k individuální práci s časopisem. Existují dětská periodika, která jsou tematicky laděná- historické časopisy, koně atd. Toto téma je neměnné a předurčuje cílovou skupinu zákazníků/čtenářů. Užší tematické zaměření časopisu má dle mého názoru velký předpoklad pozitivně ovlivnit jeho kvalitu. Čtenář se po jeho přečtení stane doslova expertem na dané téma. Dostatek informací také způsobí, že se čtenář nebude bát vlastních úvah a hodnocení, nebude mít problém vyjádřit svůj názor a argumentačně ho podpořit (viz kritické myšlení- kap. 6.2.2.). Další benefit tematického zpracování spatřuji v provázanosti jednotlivých rubrik, multismyslovém přístupu⁹⁵ a především v prostoru k osobní mentální angažovanosti čtenáře⁹⁶. Toto pojetí, přiznávám, je ale poněkud riskantní- bude někdo kupovat „poloprázdný časopis“?

Se zajímavou hypotézou (která na tuto otázku nepřimo odpovídá) přišli K. Lewin a B. Zeigarnikova⁹⁷, kteří zjistili, že nedokončené úkoly nebo cíle setrvávají v paměti déle než ty dokončené. Tvrdí dále, že jisté poodstoupení od problému a *stádium inkubace*⁹⁸ má při řešení problémů nezastupitelnou roli. Tímto tedy potvrzují kvalitu kritického a divergentního myšlení (tj. myšlenkového procesu, který vede ke vzniku většího množství originálních řešení problému). Takovýto způsob myšlení by měl být v současných výchovně-edukačních prostředcích zastoupen co nejvíce. Měli

---

⁹⁵ ADAMS, K. *Vychovejte si génia*, s. 18.

⁹⁶ Tamtéž, s. 14.

⁹⁷ CAREY, B. *Jak se učíme*, s. 145.

⁹⁸ Tamtéž, s. 118.

bychom se snažit „ne nastolit dětem cestu, ale nastolit otázky, které je povedou k odpovědím“⁹⁹. „Poloprázdné stránky“ tedy mohou být nejen akceptovatelné, ale dokonce efektivní a žádané.

Jednotné téma prostupující celým časopisem vybízí i k angažovanosti čtenáře také tím, že dovolíme, aby to byl čtenář sám, kdo dané téma objeví. Zejména děti mladšího školního věku milují detektivní příběhy, chtějí přijít věci na kloub a odhalit tajemství. Na podobném principu stojí výuková jazyková metoda Task Based Learning, kde je student vtažen do diskuze zajímavým úkolem a gramatický jev, který je hlavní podstatou výuky, v podstatě objeví student sám až posléze. Tato metodika by (dle mého názoru) mohla být zajímavým východiskem pro další rozpracování a případnou inspiraci.

6.2.4. Portfolio

Vhodnou inspirací pro hodnotné zpracování výstupů nám může poskytnout portfolio. R. Perclová¹⁰⁰, která se přínosy portfolia zabývala, ho vnímá jako stimulátor dětské motivace v otázce vzdělávání participací. Ačkoli téma participace dítěte bylo nastoleno již dávno jako součást demokratizačních vlivů, jejich implementace v edukační oblasti dětí není zatím moc reflektována¹⁰¹. Portfolio, jakožto participační prvek, se ve výuce zatím objevuje jen zřídka. Poskytuje prostor tvořit, sbírat a sledovat pokroky. Ačkoli se Perclová zabývala především portfoliem jazykovým, její výzkum¹⁰² poukazuje na fakt, že portfolio se může stát vhodným nástrojem celých vzdělávacích systémů a nástrojů, tedy klidně i časopisů. Portfolio (dle testování Evropského jazykového portfolia¹⁰³) pomáhá dítěti se nad svým učením hlouběji zamýšlet, naučí se hledat vlastní cíle a strategie k jejich dosažení. Typů portfolia, dle jeho zaměření, může být celá škála. Ze vzdělávání žáka známe portfolio sběrné, pracovní, hodnotící, integrované atd. Bylo by jistě zajímavé zamyslet se nad možností takového portfolia v časopise využít. Periodicita, kterou časopis disponuje, by se mohla stát skvělým ukazatelem pokroku

---

⁹⁹ KAPLÁNEK, M. *Výchova v salesiánském duchu* [online], s. 89.

¹⁰⁰ LITTLE, D.; PERCLOVÁ, R. *Evropské jazykové portfolio. Příručka pro učitele a školitele*. s. 220.

¹⁰¹ Tamtéž.

¹⁰² Tamtéž, s. 19.

¹⁰³ KARÁSKOVÁ, M. *Evropské jazykové portfolio a jeho využití při výuce anglického jazyka* [online].

dítěte, o který v tomto nástroji jde především. Navíc, provázanost napříč jednotlivými vydáními by mohla vést k archivaci.

Edukačních metod je nepřehledné množství. Souhrnně lze říci, že fungujícím trendem je angažovanost subjektu, v našem případě dětského čtenáře.

6.2.5. Edukační trendy v současné nabídce dětských tiskovin

Fakt, že jako pedagog nevidím mnoho snah o realizaci současných edukačních trendů v nabídce časopisecké produkce, byl v podstatě hlavním motivem pro vznik této práce. Přesto, po prolísování dětskými časopisy mohu na určitých konkrétních příkladech výše popsané jevy ilustrovat.

Pojem kompetence, kritické myšlení a projektové vyučování lze v tiskovinách realizovat souběžně, neboť u všech těchto jevů jde o určitou souvislost, syntézu a porozumění. V časopisecké produkci lze tento jev vidět samozřejmě jen náznakem a to pouze u časopisů, které se rozhodly věnovat jednomu tématu komplexněji než jen pouhým jedním článkem, či rubrikou. Konkrétně lze jmenovat například časopis *Časostroj*¹⁰⁴, který se zabývá jedním nosným tématem napříč všemi rubrikami. Konkrétní vydání speciál roč. 2016 se zaměřuje například na husity. Věnuje se důvodům, proč vznikla husitská revoluce, stručně seznámí čtenáře s časovou osou nejdůležitějších událostí, které mají s danou historickou dobou souvislost, ale také nechává čtenáře rozhodnout na základě získaných informací, jaká byla pozitiva a negativa války, souboj Křižáků a Husitů je vtipně popsán jako duel, kde se bodově hodnotí, kdo měl lepší taktiku, kdo morálku, kdo výzbroj atd. Oproti ostatním časopisům, které jenom informují, je zde patrná určitá participovanost čtenáře. Časopis pouze nepředkládá informace, ale nechává čtenáře danou informaci zažít. Chybí zde však prostor pro vlastní reflexi. Portfolio v jakékoli podobě neexistuje, neexistuje ani možnost zaznamenat si, co jsem se dozvěděl nového a co by mě případně ještě zajímalo.

---

¹⁰⁴ *Časostroj- zábavná cesta do historie*, Extra Publishing Brno

Další příklad (inspirovaný projektovým vyučováním) je nekomerční časopis *Raketa*¹⁰⁵ vydávaný nakladatelstvím Labyrint. Zde se setkáváme s tím, že jedno téma prostupuje téměř všemi stránkami. Díl č. 3 (vydaný v roce 2015) se zabývá například podmořským světem. V čísle najdeme komiksy potápěčů, šifru- vzkaz z lahve, deník mořského indiána, rubrika Najdi rozdíl je také koncipována do mořské tematiky, recept je z rybích ingrediencí,... Čtenář je doslova vtažen do tématu a je vybídnut k jeho prozkoumání ze všech stran a hledisek. Snaha o propojenost s jedním tématem se občasně v dalších dětských časopisech vyskytuje, ale vždy jen v rámci jedné rubriky. V časopise *Mateřídouška* (roč. 2015, č. 10, str. 24-27) se setkáváme s luštěním, které je celé laděné do tématu Pat a Mat. Logické úkoly jsou všechny navrženy v pojetí, které dětský čtenář/divák zná z tohoto příběhu- rozdíl se hledají na obrázku domečku Pata a Mata, hledají se stíny náradí, které Pat a Mat používají, atd.

Propojenost je dobrým prvkem, který vzbuzuje zájem a řeší věci hlouběji. Velmi důležitým prvkem je však také styl, jakým jsou informace předkládány. Atraktivní podání příběhu je tedy další téma, kterému bychom se měli věnovat.

6.3. Didaktická narativizace

Didaktická narativizace je dalším didaktickým nástrojem, který by v oblasti časopisu mohl být využit. Velkým zastáncem narativizace je již dříve jmenovaný J. Hábl, který narativ vnímá jako kvalitní komplementární didaktický prostředek a míní, že příběh skýtá potenciál k účelu motivačnímu, případně ilustrativnímu a čtenář je jím vyzýván ke specifické iniciativě a mentální angažovanosti¹⁰⁶. To, že příběh aktivizuje, potvrzují nejen mnohé didaktické příručky¹⁰⁷, ale například i pohádky. Pohádky (kde víme, jak to dopadne) dokazují, že nám nejde primárně o konec příběhu, ale toužíme být součástí vyprávění- být „při tom“. Děj čtenáře vtahuje, aktivizuje, motivuje a angažuje.

---

¹⁰⁵ Časopis *Raketa*, Labyrint.

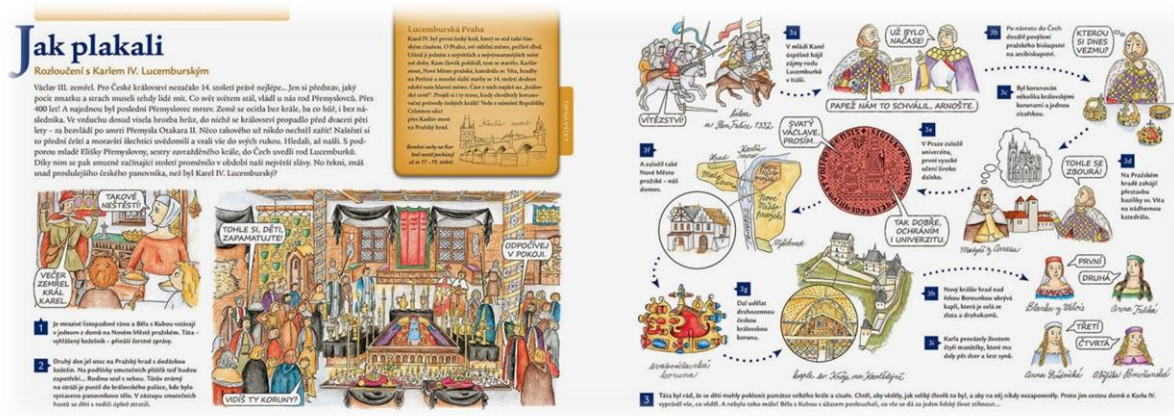
¹⁰⁶ HÁBL, J. *Učíme (se) příběhem*, s. 14.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 13.

Vhodný příběh by dle K. Adamse¹⁰⁸ měl být plný akce, obsahovat zajímavé postavy, měl by silně působit na fantazii a být zábavný. V zajímavém příběhu pro děti mladšího školního věku by neměl chybět humor a to takový, kde (dle slov Adamse¹⁰⁹) „ze sebe budou dospělí se svou autoritou dělat blázny“. Zajímavé budou i příběhy dobrodružné, magické atd. Čtenář vtažený do takového příběhu má pak prostor pro představy, předvídání, může také hodnotit, dedukovat, vztahovat, věřit, srovnávat, třídit a projektovat¹¹⁰ (tzn. vše, co jsme výše uvedli jako žádoucí).

6.3.1. Didaktická narativizace v současné nabídce dětských tiskovin

Narativní přístup v praxi mohou například doložit na knižní publikaci *Cesty dětí do staletí aneb Jak Běla a Kuba poznávali naši historii*¹¹¹ (viz obr. č. 8).

Obr. č. 8- Příklad narativizace- *Cesty dětí do staletí aneb Jak Běla a Kuba poznávali naši historii*

Na příběhu dvojice dětských postav, která vycestovala strojem času do minulosti, je čtenáři nenásilně podáno velké množství informací historického charakteru. Čtenář, zaujatý příběhem a emocemi postav, je do děje vtažen a vzdělávací informace, které jsou častokrát i většího rozsahu než v učebnicích dějepisu, jsou přijímány ve zcela nové perspektivě.

¹⁰⁸ ADAMS, K, *Vychovejte si génia*, s. 88.

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 108.

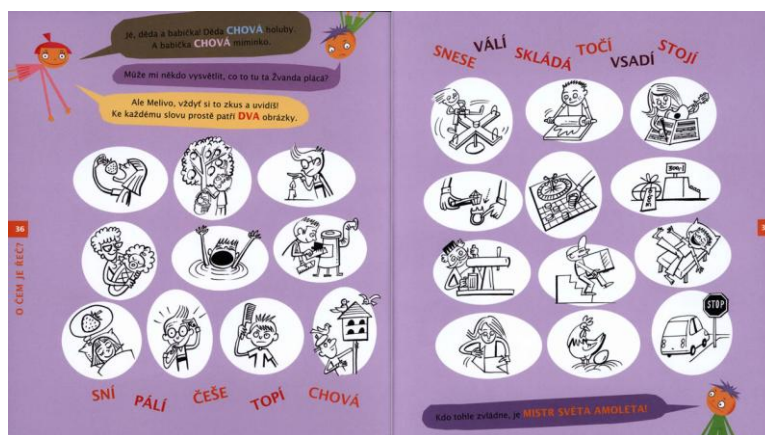
¹¹⁰ HÁBL, J. *Učíme (se) příběhem*, s. 16.

¹¹¹ SCHWABIKOVA, K. *Cesty dětí do staletí*, Slovart.

Velmi pěkným příkladem realizované narativizace v dětském časopise nabízí již výše zmíněný časopis Časostroj. Pro příklad uvedu výňatek z čísla o husitech z roku 2016 (č. speciál str. 9): *Co je to za křik? Někdo do tebe strčil a odhodil tě ke zdi. Rozzuřený dav pod vedením Jana Želivského se žene k novoměstské radnici. „Propusťte všechny vězně, které držíte za to, že přijímají pod obojí,“ hřmí ulicí....* Tento styl opravdu vtahuje a aktivizuje.

Další variantou jak se v časopise narativnímu podání alespoň přiblížit je využití doprovodných postav, které by celým periodikem provázely. Tento nápad využila ve své publikaci *Žvanda a Melivo*¹¹² (viz obr. č. 9) sloužící pro rozvoj slovní zásoby předškolních dětí i E. Stará. Napříč stránkami se zde různorodě vyskytují dvě výše zmiňované postavy a svými krátkými výroky (tipu: „*Hm, pěkná prácička! To bych dělal týden!*“) vstupují do úkolů a celý produkt tak propojují.

Obr. č. 9- Ukázka postav jakožto průvodců- *Žvanda a Melivo*

Z časopisů využívá podobný trik časopis *Ahoj tady Fifi* (obr. č. 10), kde je průvodcem čtyřlístková postavička *Fifinka*. V tomto případě ale průvodce *Fifinka* nemluví, pouze funguje jako ilustrační doplněk, který propojuje všechny rubriky. Využití postav jakožto průvodců je možné i uprostřed delšího textu, kdy je čtenář schválně zastaven pro chvíli napětí, ale i odpočinek- př. ve chvíli, kdy se hlavní hrdina příběhu rozhoduje, jestli má určitou zásadní věc udělat, se nabízí vsuvka v podobě

¹¹² STARÁ, E. , *Žvanda a Melivo*, Knižní klub.

„průvodce“- „Jo, jdi na to!“nebo „no nevím, možná to není dobrý nápad...“. Postavy mohou disponovat i různými charakterovými vlastnostmi- někdo může být „srandista“, jiný „badatel“ atd.

Obr. č. 10- Ukázka postavy Fifinky jakožto průvodce- Ahoj tady Fifi

Konkrétní postavy zastupující časopis by se navíc mohly stát maskoty celého produktu a mohly by posloužit k distribuci a reklamě. Na této myšlence ostatně stojí celý marketingový trh stávajících komerčních dětských časopisů. Ředitelka nakladatelství Egmont ČR M. Vobecká¹¹³ toto potvrzuje, když říká, že úspěšnost dětských titulů jednoznačně vnímá v jejich provázanosti s hlavním hrdinou, který celý časopis profiluje (Kačer Donald, Barbie,...).

6.4. Příběhy a literární texty

Zařazení příběhů, beletristických textů a výňatků z knih může být v časopise pěkným a kvalitním zpestřením. Názory na vhodnou délku (případně detailnost) textu se ale různí. Dle K. Adamse¹¹⁴ by texty měly být velmi krátké, argumentuje nudnými dlouhými

¹¹³ Hrdinové z trafiky [online].

¹¹⁴ ADAMS, K, *Vychovejte si génia*, s. 90.

pasážemi, které dětského čtenáře nezaujmu. D. Pennac¹¹⁵ naproti tomu důrazně varuje před zjednodušenými texty (tzv. digesty), které jsou dle jeho slov synonymem zmrzačenosti, zakrslosti, zpackanosti a mumifikovanosti¹¹⁶. Namísto toho doporučuje, aby si děti vybraly klidně krátkou pasáž, která je zajímavá, a tu si přečetly v celé své bohatosti. Ze zjednodušené četby se ze známých příběhů dle něj totiž vytrácí často právě to, proč se dodnes čtou. M. Daňová¹¹⁷, která vnímá potřeby dětí s dyslexií a jinak (např. sluchově) znevýhodněných, dává logicky zapravdu Adamsovi. Míní, že nejdůležitější je děti nejprve ke čtení motivovat jednoduchými texty a s přibývajícimi čtenářskými zkušenostmi se touha po čtení textů v originálním znění dostaví sama.

6.4.1. Příběhy a literární texty v současné nabídce dětských tiskovin

Úroveň literárních textů a bohatost jazyka by tedy (v případě realizace ideálního dětského časopisu) měla být ještě dále rozpracována. Rozhodující determinanty by zřejmě musely vzejít z pedagogicko-psychologických poraden a od pedagogických pracovníků, kteří aktuální úroveň i schopnosti současných dětských čtenářů znají nejlépe. Dobrou variantu, zdá se, zvolil časopis *Mateřídouška*, který podobně pojatou ochutnávku knihy nabízí na svých stránkách pravidelně (viz obr. č. 11). Čtenář se pak sám rozhodne, zda by ho kniha bavila a má-li zájem si ji dočíst v plném znění.

Obr. č. 11- Ukázka knihy- *Mateřídouška*

¹¹⁵ ČERNÁ, O. *Čtení není žádná nuda*, s. 11.

¹¹⁶ Tamtéž.

¹¹⁷ DAŇOVÁ, M. *Metodika úpravy textů*, s. 13.

Upoutávka kvalitní literatury pro děti by ale v každém případě neměla v dětském časopise chybět. Nekomerční časopis Raketa nabízí knihy jako jedinou reklamu. Jak v případě Rakety, tak ale i Mateřídoušky by se dalo zapracovat na invenčnějším pojetí prezentace knižních publikací. Tyto stránky by šlo obohatit například o zajímavé realie autora- proč a kdy knihu napsal atd. I tyto informace mohou sloužit k rozvoji kritického myšlení, efektivnějšímu mentálnímu zakolíkovaní, celkovému ztraktivnění a zvýšení zájmu čtenáře.

Umístění reklamy na knihy bývá různorodé. V případě časopisu Raketa jej nalezneme na prvních stranách časopisu. Při realizování časopisu (který byl popsán v kapitole projektové vyučování- viz kap. 6.2.3.), který by se dotýkal jednoho nosného tématu napříč všemi rubrikami, by bylo z pedagogického hlediska ideálnější, aby odkaz na publikace a rozšiřující literaturu byl spíše až v závěru. Vzhledem k provázanosti jedním tématem by bylo žádoucí, aby i témata knih korespondovala s ústřední myšlenkou časopisu. Např. hlavní nosné téma Zima by mohly rozvíjet knihy: Pohádkový dědeček (E. Petiška), Makový mužiček (F. Nepil), Vánoční knížka (T. Říčanová), Vánoční pohádky (Z. Malinský), Pět báječných strýčků (F. Nepil),... Seznamy knih rozřazených dle tematiky nabízejí weby mnoha knihoven (např. Brno, Dobříš, Sedlčany, Skuteč,...) a také projekty (Celé Česko čte dětem, Rosteme s knihou, Čtesyrád,...)¹¹⁸.

7. Funkce socializační

Již od Aristotela jsou lidé označováni za bytosti společenské- *zoon politikon*¹¹⁹. Také P. Říčan¹²⁰ poukazuje na důležitost socializace dítěte, když říká, že vstupem do školy se dítěti otevírá nový svět, dítě si vytváří nové sociální kontakty s vrstevníky a vytváří tzv. minispolky. Čtenářství se zdá být věcí ryze individuální, kdy sociální aspekt není až tak viditelný. Ve chvíli, kdy se ale o přečtené věci dítě s rodičem dělí a navzájem si sdělují

---

¹¹⁸ ČERNÁ, O. *Čtení není žádná nuda*, s. 44.

¹¹⁹ SPITZER, M. *Digitální demence: jak připravujeme sami sebe a naše děti o rozum*, s. 101.

¹²⁰ Srov. ŘÍČAN, P. *Cesta životem*, s. 157.

své prožitky, se vztahové pouto utváří¹²¹. Časopis může být skvělým nástrojem i pro společné čtení. Dobrý produkt je stimulem ke komunikaci dítěte s členy rodiny i s kamarády a podnětem pro hry i pro různé jiné činnosti- pro aktivní projev pohybem, slovem, zpěvem, kresbou apod. Domácí prostředí vytváří velmi vhodné podmínky, v nichž se dítě cítí volně a bez zábran¹²². Velký benefit vnímám i v tom, že čtení časopisu je činnost mimoškolní, při které se dítě (dle O. Čačky¹²³) setkává s těmi nejmocnějšími podněty k důvěře ve vlastní síly.

Časopis jako nástroj socializace lze využít ve školských zařízeních, formou čtenářských dílen, diskuzí nad probíranými tématy atd. Bylo by zajímavé zamyslet se nad realností jakýchsi setkání čtenářů, která by mohla mít ráz prezentací jednotlivých čtenářských portfolií, diskuzí nad probranými tématy atd. Toto by ale vyžadovalo velmi kvalitní zadání. Dalším možným lákadlem pro setkání čtenářů by mohly být výstavy typu „jak časopis vzniká“, besedy s autory, workshopy s ilustrátory,... Inspirativní by bylo přizvat i samotné dětské čtenáře k spoluautorství některých rubrik.

Další socializační aspekt, který může časopis nabídnout je jakási inspirace dnes tolik oblíbených reality show, tedy projektů, které jsou orientované na lidské chování a lidskou osobnost¹²⁴. Postmoderní člověk je lačný po prožitcích reálných lidí. Atraktivita Youtuberů a mnohých blogerů a vlogerů toto tvrzení jen potvrzuje. Dítě v mladším školním věku se z bezhlavého fantasy proměňuje do role střízlivého realisty, který také lační po reálných informacích, reálných vzorech. Školáka už nelákají pohádky, ale spíše opravdové a dobrodružné příběhy hrdinů, s kterými se lze ztotožnit¹²⁵. Mám za to, že tento požadavek by se mohl v časopisech realizovat prostřednictvím určitých medailonků, prezentujících konkrétní dětské vzory, které jsou něčím zajímavé, výjimečné a inspirující. I tento směr (do jisté míry kopírující Youtubery) by mohl být lákadlem pro dříve zmíněná případná reálná setkání čtenářů. Kontakt s vrstevníky je velmi důležitým aspektem ve správném formování dítěte. V současném světě

---

¹²¹ 5 *Hidden benefits of reading for kids (and their parents!)* [online].

¹²² MIŠURCOVÁ, V.; SEVEROVÁ, M. *Děti, hry a umění*, s. 175.

¹²³ ČAČKA, O. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*, s. 178.

¹²⁴ DIETER, P. *Boj o média*, s. 354.

¹²⁵ ŘÍČAN, P. *Cesta životem*, s. 149.

digitalizace, kdy se spíše uzavíráme do svých domovů, bychom měli setkání, kdy se děti mohou setkat s vrstevníky a potažmo vzory, podporovat. Setkáváním se posilují citové jistoty a získávají dovednosti¹²⁶ v mezilidských vztazích.

7.1. Prvek socializace v současné nabídce dětských tiskovin

Snaha dětských časopisů čtenáře více zapojit a prezentovat děti i jako samotné tvůrce časopisu není v současné nabídce moc patrná. Náznak dětské participace lze vidět v časopise Junior (například roč. 2016, č. 10, str. 4-5), kde je hned první dvoustrana věnována názorům, vzkazům a doporučením dětí. Názory, vzkazy, potažmo obrázky bývají běžnou součástí tzv. listáren a různých rubrik typu „napište nám do redakce“. Zde se ale navíc (podobně jako tomu je i v časopise ABC- například roč. 2016, č. 24, str. 47) setkáváme s doporučením konkrétních článků, které hodnotící čtenář nominuje za nejlepší. Tento nápad vnímám za moc pěkný a atraktivní. Nejedná se však o přímou tvorbu dítěte.

Ojedinele můžeme při pečlivém zkoumání periodiky najít například rozhovor, který dělá dětský redaktor, jehož medailonek (ve formě fotografie) je přiložen k hlavnímu fotu. Toto lze například najít v časopise Mateřídouška (roč. 2015, č. 10, str. 28-29). Ze struktury rozhovoru i stylu otázek ale jakákoli dětská invence není cítit. Je tedy otázkou, zda je rozhovor opravdu dělán dítětem. Unikátnost otisku, který do textu vkládají děti svým osobitým zpracováním, je ale velmi patrný. Asi by bylo nereálné, aby děti psaly časopis pro stejně staré děti, ale redakce složená z o pár let starší generace by mohla fungovat poměrně dobře. Živým důkazem je například křesťanský časopis Kroky¹²⁷ a IN¹²⁸. Benefitem mladé redakce je schopnost většího porozumění cílové skupině a podobný jazyk. Ve zmíněném časopisu Kroky (roč. 2016, č. 1, str. 5) je například devatenáctiletými autorkami představován známý postarší doktor. Autorky (i přes značnou věkovou bariéru s dotazovaným) udržují současný atraktivní jazyk a váženého onkologického doktora představují přátelsky: „*Jak to všechno začalo? Josífek byl chlapec jako každý jiný... rád si hrál venku s kamarády a chtěl být sedlákem,*

---

¹²⁶ ČAČKA, O. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*, s. 180.

¹²⁷ Časopis Kroky, Křesťanské sbory Brno.

¹²⁸ Časopis IN, Vydavatelství IN s. r. o.

protože měl moc rád zvířátka. To se mu nakonec nesplnilo, zato dokázal ve svém životě zachránit spousty dětí...“ Výhoda mladého redaktora je i v pochopení, co pro malého dětského čtenáře může být nesrozumitelné. V tomto konkrétním článku se například setkáváme s vysvětlivkami, které se vyskytují formou poznámek pod čarou na okraji stránky. Vysvětluje se zde například slovo nádor, onkologie atd.

Časopis Raketa pravidelně na svých stránkách nabízí cestovatelskou rubriku Tip Rakety na výlet, kdy autor a nakladatel časopisu Joachim Dvořák se svou dcerou Miou zveřejňují zážitky a fotografie ze svých cest po Evropě (obr. č. 12). Dětský prvek v podobě malé Mii se ale objevuje pouze na fotografiích, které jsou malé a poměrně neatraktivní.

Obr. č. 12- Dětský prvek spoluautorství- časopis Raketa roč. 2015, č. 3, str. 19

Rubriky o vaření, které se objevují v dětských časopisech poměrně často, také většinou nevyužívají potenciál, který by v socializační oblasti mohl být využit. Namísto toho, aby se kuchařem stalo nějaké konkrétní dítě, které by čtenáře provedlo celým receptem, (a třeba i drobnými úskalími) užívají tvůrci časopisů neosobní fotografie dětí

z fotobank. Světlou výjimku jsem našla v časopise *Mateřídouška* (roč. 2016, č. 1, str. 32-33), kde je recept realizován bratry Jirkou a Honzíkem, kteří navíc sdělují čtenáři motiv jejich kulinářské snahy- připravit rodičům jedinečnou víkendovou snídani. Kromě klasického kuchařského postupu se zde setkáváme s reálnými fotografiemi dětí, jak vše připravují krok po kroku. Oživení díky pouhé fotografii reálných bratří, kteří mají nějaký reálný motiv k vaření, vnáší do této rubriky velké oživení.

8. Funkce výchovná

8.1. Etická výchova

Chceme-li usilovat o hodnotově kvalitní materiál, měl by být celkový obsah časopisu konfrontován i s etickými požadavky doby. Od roku 1992 se ve výchovně-vzdělávacím procesu našeho školství realizuje projekt *Etická výchova*¹²⁹, který si klade za cíl vytvoření a zvnitřnění vlastního hodnotového systému dítěte a orientaci v mravních hodnotách. Ačkoli se jedná o projekt založený na zážitkové pedagogice, jeho prvky a především témata by se mohla v časopise objevovat. Je s podivem, jak málo odborníků (pedagogů a psychologů) v redakcích dětských časopisů pracuje, o využívání současných výchovných trendů a postupů ani nemluvě. Přitom by právě jejich využívání mohlo nabídnout dětským tiskovinám to, co jako rodiče a pedagogové hledáme- kvalitní kultivační náboj.

Víme, že se v dětství vytvářejí základy osobnosti jedince¹³⁰ a tyto vývojové změny, k nimž dochází v ranném dětství, se považují za trvalé a velmi významné pro celoživotní vývoj člověka. Úspěšné výchovné směřování bude tedy takové, které se bude realizovat v kontextu doby a bude odpovídat na problémy, kterým současná generace dětí čelí. Helsper¹³¹ charakterizuje současnou dobu- tj. postmodernu šesti aspekty. Patří mezi ně radikální pluralita, relativizace racionality, hypoteticky reflexivní postoj k životu, pocit bezmocnosti tváří v tvář katastrofickým scénářům, náhrada skutečnosti simulací a tzv. rozpuštěná identita. Těchto šest aspektů poukazuje na jistou

---

¹²⁹ NOVÁKOVÁ, M. *Učíme etickou výchovu*, s. 9.

¹³⁰ MIŠURCOVÁ, V.; SEVEROVÁ, M. *Děti, hry a umění*, s. 180.

¹³¹ KAPLÁNEK, M. *Výchova v salesiánském duchu*, s. 102.

skepsi současného člověka vůči racionálním koncepcím a realitě jako takové. Realita je v dnešním světě nahrazena napodobeninou, což s sebou přináší riziko ztráty identity jedince. Člověku chybí prostor pro vlastní nitro a intimitu. Postmoderní člověk inklinuje k rezignaci, nesnaží se životu porozumět, ale spíše se netrápí tím, že mu nerozumí¹³². Přehřel informací a podnětů nás zahlcuje a člověk věci nereflektuje, nehodnotí, pouze pasivně přijímá. Etický prvek vnáší do oné komplikovanosti zklidnění ve formě hledání vlastní identity a radosti ze sebepoznání. „Člověk se stává sám sebou za předpokladu, že se stává prosociálním. V prosociálnosti nachází svoji plnou identitu“¹³³. Dětský duch v současném světě, kde je přemíra podnětů, potřebuje prostor pro jistou rezonanci o to více.

Časopis, z kterého by vyzářovalo etické vyznění a správně ukotvené hodnoty, bohužel, na českém trhu nenajdeme. Existuje pár výjimek křesťanských periodik pro děti (například již dříve zmíněný křesťanský časopis *Kroky*¹³⁴), které jsou ale dobrovolnickými projekty, jejichž autoři jsou nehonorovaní a jejich zpracování (zejména grafické) je často velmi amatérské. Křesťanské poselství časopisu by zřejmě v našem ateistickém prostředí ale beztak asi neobstálo. Etická výchova je však v současnosti poměrně atraktivní záležitostí. Etický výchovný styl, který by se dal v časopise využít, by mohl mimo jiné pojmut témata¹³⁵ jako: důsledky lidského jednání, empatie, sebehodnocení, vyjádření citů, hospodaření s penězi, postoj k médiím...

Jako vhodný nástroj pro realizaci vnímám stimulující příběh. Na podobném principu- tj. příběhu, který vede k hlubšímu zamyšlení, stojí i filozofie pro děti. Filozofovat znamená v tomto pojetí přemýšlet o věcech, které jsou člověku blízké a pro jeho život důležité, zároveň kontroverzní a vyvolávající otázky¹³⁶. Dle P. Cama¹³⁷ je vhodné předkládat dítěti problematické situace, stimulovat zvědavost, zpochybňovat

---

¹³² KAPLÁNEK, M. *Výchova v salesiánském duchu*, s. 102.

¹³³ LENCZ, L. *Etická výchova pro církevní školy*, s. 10.

¹³⁴ *Časopis Kroky*. Křesťanské sbory Brno.

¹³⁵ NOVÁKOVÁ, M. *Učíme etickou výchovu*, s. 31.

¹³⁶ BAUMAN, P. *Filozofický dialog jako cesta k prevenci násilí*, s. 8.

¹³⁷ Tamtéž, s. 48.

navyklé postoje, provokovat atd. Filozofie i etika se nevyhýbá tématům, která jsou nepříjemná a neatraktivní. Nebojí se dotknout násilí, smrti, atd. Takováto témata jsou v současné dětské literatuře silně tabuizovaná, v časopisecké produkci obzvláště. Naopak se zde setkáváme s křiklavými a povrchními podněty, které se tváří, jako by takováto vážná témata v dětském světě ani neexistovala. Z pedagogického hlediska je ale právě prevence velmi efektivní nástroj a je velmi žádoucí, aby děti (ve chvílích, kdy jsou prosti osobních emocí) měly možnost se podobných témat dotknout a utvořit si na ně vlastní názor. Za velmi zdařilou publikaci určenou dětem hovořící například o náročném tématu smrti považuji brožuru *Když dinosaurům někdo umře*¹³⁸. Pěkné komiksové zpracování působí velmi nenásilně.

Tato vážná témata by se ale rozhodně neměla stát ústředními. Časopis je především nástroj relaxační, a proto by se této linie měl přidržet. Etická myšlenka, závěrečné doznění, nebo pouhá otázka vybízející k hlubšímu zamyšlení je pro splnění výše popsaného zcela dostačující. Nejde rozhodně o množství impulzů, ale o trefnost a promyšlenost. Etické vyznění nabízí téměř každý příběh, dokonce i obyčejná pohádka. Jen je třeba vybrat správnou pasáž a položit správnou otázku. O. Černá¹³⁹ tento potenciál, který knihy nabízejí, využívá při svých literárních debatách, kdy vybízí děti k filozofování například nad následky toho, co by se stalo, kdyby...- „*Co by se stalo, kdyby například kouzelná baterka (ze stejnojmenné knihy¹⁴⁰) opravdu oživila všechno, na co posvítí?*“ „*Co když oživí něco zlého?*“

Děti milují podnětné prostředí, které je bude stavět do role plnohodnotných partnerů v rozhovoru. Rády se účastní debat a diskuzí, odhalují následky jednání a navrhují řešení. Situace, které se jich bezprostředně netýkají, jsou k takovému nácviku ideální. Nejsou zde přítomné silné emoce a tak se dialog (v případě časopisu určitý vnitřní prožitek a rezonance) dá pěkně natrénovat.

---

¹³⁸ KRASNY, B. L; BROWN, M. *Když dinosaurům někdo zemře*, Cesta domů.

¹³⁹ ČERNÁ, O. *Čtení není žádná nuda*, s. 39.

¹⁴⁰ ČERNÁ, O. *Kouzelná baterka*, Baobab.

8.1.1. Etická výchova v současné nabídce dětských tiskovin

Prvek etické výchovy chybí v dětských časopisech zcela. Témata, kterými se časopisy zabývají, plní především funkci zábavnou. Vychovávat a moralizovat není časopisům vlastní. Vážná témata se v časopisech nevyskytují vůbec, pouze časopisy ryze křesťanské se takových témat nebojí. Dříve zmíněný křesťanský časopis Kroky (roč. 2016, č. 1, str. 5) se například zabývá otázkou: Musejí děti umírat na rakovinu? V komerčních časopisech se s etickým prvkem nesetkáme, časopis Raketa, který má jinak poměrně dobré zastoupení všech požadavků doby na kvalitní časopis, tento prvek také zcela postrádá.

8.2. Národní charakter

Velkým problémem současné časopisecké nabídky je i to, že časopisy pozbývají národní charakter. Podle údajů distribučních firem Mediaprint & Kapa Pressegrasso a První novinové společnosti (PNS)¹⁴¹ je nyní na trhu několik desítek časopisů pro děti a mládež, přičemž trh ovládly tituly, které jsou převážně v rukou zahraničních vlastníků. Časopisy tak přejímají neutrální obsah, který může být vydáván i v jiných zemích. Mizí národní náboj, který byl charakteristický například pro tradiční čísla Mateřídoušky- na vlastenectví odkazoval již samotný název Mateřídouška- tj. „bylinka s lesní vůní, fantazií, hrou a poznáním“, jak jej popisuje A. Sekeráková¹⁴². K národnímu cítění přispívaly jak národní texty uvnitř časopisu, tak i ilustrace na přední straně obálky. Tyto ilustrace často tíhly k přírodním motivům¹⁴³ a vytvářely obraz starého venkova s dřevěnými chalupami, poli, loukami a lidovými zvyky. Toto české bohatství je nyní nahrazeno postavičkami z filmů, které nepatří do české produkce, a dětský čtenář je sycen globálními motivy.

Národní charakter mizí, globalizace pohlcuje kulturní dědictví. Hvížd'ala¹⁴⁴ poukazuje na důležitost výchovy k hrdosti a národní identitě, zdůrazňuje i odpovědnost

---

¹⁴¹ VIDOMUS, P. *Proměna distribuce tisku v letech 2002—2004* [online].

¹⁴² SEKERÁKOVÁ, A. *Příběh Mateřídoušky*, s. 10.

¹⁴³ Tamtéž s. 17.

¹⁴⁴ ČERNÝ, K. *Vzdělanostní společnost po česku*, s. 48.

za budoucnost. D. Šottnerová¹⁴⁵ vnímá nebezpečí v upouštění od národních tradic, které vnášejí do našich životů jistý řád a pravidelnost, pospolitost a mravní hodnoty. Důležitost lidové kultury a národní identity nelze tedy popřít. Zda a jakým způsobem by se rozvoj národní identity dal realizovat v dětském časopise, nebylo zatím, zdá se, blíže rozpracováno. Pouze L. Korbelová¹⁴⁶ se tohoto tématu lehce dotýká a píše, že dětské časopisy nabízejí ideální prostor k předkládání naší kulturní paměti a k vlastnímu pohledu a vhledu.

8.2.1. Národní charakter v nabídce současných dětských tiskovin

Inspirativní pojetí podpory národního charakteru realizovaného v dětském časopise jsem, bohužel, při svém pátrání nenašla. Najít téma věnující se např. Halloweenu ale naproti tomu není zas až tak těžké (např. Matřídouška, 2015, č. 10, str. 12-13). O Santu Clausovi ve vánočních číslech časopisů ani nemluvě.

8.3. Ukotvenost v křesťanských hodnotách

Již výše bylo popsáno, že časopis s ryze křesťanskými prvky by stěží v naší společnosti obstál. Pokud ale toužíme po stabilní eticko-výchovné ukotvenosti časopisu, který staví na kultuře České republiky, křesťanským hodnotám se nevyhneme.

J. Hábl¹⁴⁷ vnímá, že smysluplnost musí směřovat k instanci, která smysluplnost garantuje a poukazuje na J. A. Komenského, který odkazoval na vzájemně doplňující se tři knihy, v nichž člověk má číst, aby se dozvěděl vše podstatné k dobrému životu: kosmos (svět), mikrokosmos (člověk) a zjevení (Písmo). Hábl dále míní, že řadu antihumánních projevů je generováno přílišnou technokracií¹⁴⁸ a obává se zvěčňování člověka, odcizující se individualizaci a celkového odosobňování mezilidských vztahů. Volá po morální vytříbenosti a lidskosti. Úbytek morální gramotnosti by tak měl být, dle mého názoru, kompenzován eticko-křesťanským citěním, které bude posilováno především u mladé generace.

---

¹⁴⁵ SOTTNEROVÁ, D. , *Lidové tradice*, s. 7.

¹⁴⁶ KORBELOVÁ, L. *Matřídouška a její proměny v posledním desetiletí*. In *Tvořivá dramatika*. s. 54-56.

¹⁴⁷ HÁBL, J. *Učit (se) příběhem*, s. 70.

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 61.

E. Labusová¹⁴⁹ vnímá postmodernu jako epochu normativního zanedbávání dětí. Přičemž zanedbávání spatřuje ve výchově bez vymezení hranic, která vede k produkci „malých tyranů“. M. Kaplánek¹⁵⁰ vidí jako znak většiny mladých lidí žijících v postmoderně ztrátu kritérií. J. Hábl vnímá situaci postmoderny podobně – „příběhopustý stav, kde neplatí žádný ucelený hodnotový systém, kde je ambivalence, rozporuplnost různých stanovisek, názorů, rámců, zájmů a pravd, které umožňují nekonečně mnoho interpretací¹⁵¹“. Debata na správnost výchovy tak nabývá, zdá se, na intenzitě. Věřím, že ukotvenost v křesťanských hodnotách by jednotný směr a správné hodnoty zajistila.

8.3.1. Ukotvenost v křesťanských hodnotách v současné nabídce dětských tiskovin

Ukotvenost v křesťanských hodnotách se v dětských periodikách neobjevuje vůbec.

8.4. Výchova ke zdraví

Jako velký problém současnosti vidí výše zmíněná E. Labusová i „odkládání“ dětí k televizím a počítačům, výrazný úbytek funkčního pohybu dětí v přírodě a nadbytek pobytu v interiéru. Národní zpráva o zdraví a životním stylu dětí a mládeže¹⁵² přichází se stejnými, závažnými zjištěními: nedostatek pohybových aktivit dětí jak ve škole, tak ve volném čase, ze kterého pramení ztráta fyzické zdatnosti, nadváha až obezita a další zdravotní problémy dnešní doby.

Zdraví člověka je v současnosti chápáno jako vyvážený stav tělesné, duševní a sociální pohody¹⁵³. Je ovlivňováno mnoha činiteli a je předpokladem pro aktivní a spokojený život i dobrou pracovní výkonnost. Výchova ke zdraví (nebo Člověk a zdraví) byla v rámci Rámcově vzdělávacího programu pro základní vzdělávání

---

¹⁴⁹ LABUSOVÁ, E. *Postmoderna-epocha normativního zanedbávání dětí* [online].

¹⁵⁰ KAPLÁNEK, M. *Výchova v salesiánském duchu*, s. 101.

¹⁵¹ HÁBL, J. *Učit (se) příběhem*, s. 70.

¹⁵² DOUBRAVA, Lukáš. *Jen sledujeme, jak děti před našima očima fyzicky degenerují: další studie, která potvrzuje neblahý trend*. Učiteléské noviny : týdeník pro učitele a přátele školy. Praha: Fortuna, s. 10-11

¹⁵³ MACHOVÁ, J.; KUBÁTOVÁ, D. *Výchova ke zdraví* [online].

stanovena jako vzdělávací oblast a průřezové téma. Problematika zdraví by tak mohla/měla být zohledněna i ve volnočasových projektech, časopisy nevyjímaje.

Téma zdraví a pohyb se v dětských časopisech dříve vyskytovalo poměrně přirozeně, právě v paralele k venkovskému prostředí, které reprezentovaly. Vezmeme-li například opět časopis *Mateřídouška*, vidíme jak ilustrací i obsahem vybízel k dětským hrám venku- pouštění draka, vázání lučních květin, skákání panáka, házení míčem, cvrnkání kuličkami... Ze všeho čiší neopakovatelná atmosféra životní pohody, vyváženosti a zdravého pohybu. Střídání čtvera ročních období vybízí k různorodým aktivitám v přírodě zcela přirozeně.

Pozvání zpět do přírody je dobré nejen pro zdravý fyzický vývoj dítěte, ale i pro harmonický a citový vývoj, schopnost relaxace a odpočinku. J. Hábl cituje J. Darlinga, když říká: „co je v přírodě napsáno velkými písmeny, je zapsáno v člověku malými“¹⁵⁴. Jinými slovy, příroda by nám měla být inspirací. Znalost dětí přírody je mizivá a jejich život v ní je velmi omezen¹⁵⁵. Pracovníci s dětmi se shodují, že dnešní děti neznají co je to vylézt na strom, stavět bunkr, dělat vor atd. My dospělí jim v tom kolikrát se svou hyperprotektivní výchovou tuto situaci ani trochu neulehčujeme. Namísto svěřené důvěry a volnosti v přírodě raději vidíme děti v „bezpečném“ prostoru obývacího pokoje.

Časopis stimulující k pobytu venku může vybízet k tvorbě map, může prezentovat zajímavá turistická místa s možností otisknout turistické razítko, dohledat na místě chybějící informace, atd. Ideální časopis by měl disponovat schopností čtenáře vyzvat jak k obnově zapomenutých dětských her a tradic, tak ale i současně reflektovat novodobé trendy napomáhající k pobytu v přírodě- př. Geocaching. Pěkným zpracováním, vybízejícím k cvičení, může být ilustrovaný cvičební plán. Inspiraci lze brát i ve skautských projektech typu *Modrý život* atd. Vždy je ale třeba, aby hlavním rysem zůstávala hravost, radost a veselí- typické rysy dětství.

---

¹⁵⁴ HÁBL, J. *Učit (se) příběhem*, s. 58.

¹⁵⁵ ČERNÝ, K. *Vzdělanostní společnost po česku*, s. 16.

8.4.1. Výchova ke zdraví v současné nabídce dětských tiskovin

Výchova ke zdraví je v časopisecké produkci realizována zcela výjimečně. Příklad jsem ale našla v časopise *Mateřídouška* (roč. 2016, č. 1, str. 38-39). Nachází se zde dvoustrana s názvem *Bit a Vir hubnou*. Toto pojetí je zpracované poměrně pěkně, hlavní postavy *Bit* a *Vir* se dotýkají tématu hubnutí ve vtipné, ale i seriózní formě. Pro příklad uvedu ukázkou reakce: „*Vynalezl jsem cvičební stroj pro počítačové pecivály. Jak rychle šlapeš, tak rychle ti běží internet.*“ Postavy *Bit* a *Vir*, kteří vážné téma odlehčují, dodávají článku čtivost a vtip.

9. Funkce relaxační

9.1. (Ne) stimulující hračky

Bavíme-li se o dětech mladšího školního věku a relaxační funkci časopisu, neměli bychom opomenout ani téma hraček a her. Hračky k tomuto věku ještě patří.

Pokud bychom jako pedagogové, vychovatelé, ale hlavně i jako rodiče chtěli dětem předkládat ideální časopis, pak by, dle mého názoru, měl vybízet k hračkám stimulujícím, interaktivním a kvalitním. Interaktivitou a kvalitou však nemíním množství funkcí, kterými má hračka disponovat (tedy různá tlačítka a blikátka), ale naopak co největší jednoduchost, která dává přirozený prostor pro rozvoj dětské fantazie. Dětem v mladším školním věku se doporučuje hrát si s poměrně obyčejnými věcmi, které je obklopují a nabízejí možnost ke zkoumání. E. K. Allen a L. R. Marotz ve své knize *Přehled vývoje dítěte*¹⁵⁶ mezi nejefektivnější stimulanty považují přírodní materiály, různé provázky, kartony, korálky, staré textilie, ale také staré budíky, zahradní náčiní, řezbářské nástroje, atd. Práce s těmito materiály se v současnosti občasně vyskytuje i v dětských tiskovinách pod názvem *D. I. Y. projekty* (z ang. *Do It Yourself*). Jde o ručně dělané výrobky, často z recyklovaného materiálu. Připisování významu na první pohled nevýznamným věcem a povzbuzení k rukodělné tvorbě je v současné konzumní společnosti výborným výchovným směrem. Tyto *D. I. Y. projekty* se v posledních letech velmi rozmohly. Proto, chceme-li dětského čtenáře zaujmout,

---

¹⁵⁶ ALLEN, E. K. MAROTZ, L. R. *Přehled vývoje dítěte od prenatálního období do 8 let*, s. 143.

musíme mu nabídnout sofistikovanější návody a výrobky, než je například obal na květináč. Inspiraci k vhodným a neotřelým výrobkům lze mimo jiné najít na obrazovém portálu [pinterest.com](https://www.pinterest.com) a další.

V otázce toho, co je a není vhodná a stimulující hračka, lehce sklouzneme i k tématu reklamy. Té jsou ostatně dětské časopisy přeplněné. O vhodnosti jejího umístění v takovém množství, v kterém ji vidáme (Unie vydavatelů¹⁵⁷ uvádí celkový počet reklamy cca dvanáct stran z celkových padesáti), by se dalo dlouze diskutovat. Dle amerického výzkumu¹⁵⁸, který se zabývá přístupem dětí k reklamě, je reklama v časopisecké produkci vnímána (oproti jiným médiím) nejméně a oproti například reklamě televizní je poměrně dobře příjemci akceptována. Zdá se, že je to tedy velmi dobrý business. Do jaké míry je stávající počet stran s reklamou nezbytný a co už je „pouhý“ přivýdělek by bylo vhodné dále rozpracovat.

A. Judytková¹⁵⁹ ve své práci reklamu zmiňuje okrajově a s povzdechem říká, že se málokdy zabývá tím, jaké informace se prostřednictvím časopisů k dětem dostávají a kolik stránek dětských periodik zaujímá inzerce, jíž jsou právě malí čtenáři velmi snadno ovlivnitelní. Peslerová¹⁶⁰ ve svém zamyšlení o reklamě v současné časopisecké produkci napsala: „věřím, že je možné s ní pracovat umírněně, nepodbíživě a zároveň tak, aby malé čtenáře a jejich rodiče nerušila a neobtěžovala“. Lze s reklamou pracovat, aby neobtěžovala dětského čtenáře? I to by bylo vhodné rozšiřující téma pro navázání na tuto diplomovou práci. Jako jedno z východisek bych zde vnímala například australskou studii¹⁶¹, která byla realizovaná na vzorku dětí ve věkovém rozmezí 6 až 13 let a která se zabývala vlivem skryté reklamy na jejich vnímání.

---

¹⁵⁷ Unie vydavatelů. *Inzertní plocha časopisů* [online].

¹⁵⁸ LINDQUIST, J.D. *Children's Attitudes Toward Advertising on Television and Radio and in Children's Magazines and Comic Books* [online].

¹⁵⁹ JUDYTKOVÁ, A. *Časopisy pro děti mladšího školního věku a jejich využití při vyučování na 1. stupni ZŠ*, [online] s. 78.

¹⁶⁰ PESLEROVÁ, V. *Jaké vybírat časopisy pro děti?* [online].

¹⁶¹ JONES, S.; MANNINO, N. ; GREEN, J. *'Like me, want me, buy me, eat me': relationship-building marketing communications in children's magazines* [online].

9.1.1. (Ne) stimulující hračky v současné nabídce dětských tiskovin

Co se týká tzv. D.I.Y. projektů, setkáváme se s nimi většinou v časopisech, které mají tvoření jako své nosné téma. Pro příklad uvedu časopis (Nejen) pro děti- Rozmarýnka. Zde najdeme desítky nápadů- například sněhulák z ponožky, ledové světýlko, malování solí, kalendářové hodiny, čepička jako sovička, atd (roč. 2017, č. 1). Z běžných časopisů se tomuto tématu věnuje na jedné dvojstraně časopis Mateřídouška, který nabízí například návod na sestavení větrníku (roč. 2015, č. 10, str. 30). Hodnocení toho, co je pro děti atraktivní námět a co už ne, je ale ryze subjektivní záležitost. Spíše než na výrobek samotný bych se doporučila při výběru vhodného nápadu zaměřit na jeho využitelnost. K čemu děti výrobek využijí? Koresponduje nějak s tématem v časopise?

Časopis, který si dal podnětné a esteticky hodnotné nápady jako svou vizi při svém založení, je Raketa. Zde se v každém čísle setkáme s několika vloženými čtvrtkami, které nabízejí prostor pro 3D modely- například medvěd lyžař (roč. 2015, č. 1, str. 21-22). Pěkným nápadem tvůrců časopisu Raketa jsou i jejich výstavy, kde (mimo jiné) může dětský návštěvník shlédnout všechny tyto papírové modely.

Časopis Raketa stojí za povšimnutí ale především kvůli jeho postoji k reklamě v časopise- žádná zde není. Pro bližší seznámení s motivy tvůrců Rakety si zde dovoluji citovat nakladatele časopisu Joachima Dvořáka: „Připouštím, že pustit se v době, kdy většina tištěných periodik skomírá, do nového časopisu bez finančního zázemí je pro mnohé čiré bláznovství. Obzvlášť když se rozhodnete, že v Raketě nebudete tisknout žádnou reklamu, ani skrytě sponzorované odkazy a placené soutěže. Nelíbí se mi, když je obsah podružný, respektive je modelován tak, aby periodikum fungovalo především coby nosič reklamy. Akcent na profit za každou cenu je z dlouhodobého pohledu zničující, alespoň tedy já si to myslím. Dětem chceme s dobrým svědomím dávat to nejlepší, ale samozřejmě všudypřítomnému diktátu reklamy se uniká obtížně¹⁶²“. V současnosti má časopis Raketa již devět vydaných čísel. Finanční udržitelnost bez užití reklamy (zdá se) zde funguje.

---

¹⁶² MAJEROVÁ, M. *Joachim Dvořák: Jak dělat časopis pro děti* [online].

10. Závěr teoretické části

Tyto všechny výše zmíněné funkce (estetická, vzdělávací, socializační, výchovná a relaxační) mohou sloužit jako jakési vodítko pro zpracování časopisu, který by odrazil potřeby dětí mladšího školního věku a byl pro ně komplexním kultivátorem. V předchozí části jsem zformulovala předpoklady, které jsou nezbytné pro realizaci konkrétních nápadů. Snažila jsem se zmapovat jak teoretický základ těchto předpokladů, tak předložit i konkrétní příklady publikací, které s nimi pracují. Věřím, že vyváženost těchto funkcí by mohla způsobit unikátnost časopisu- časopisu, který bude bavit, vzdělávat i vychovávat.

Při svém hledání ideálních znaků, funkcí a východisek, od kterého by se ideální časopis pro děti mladšího školního věku mohl odrazit, jsem také narazila na některé oblasti, které by bylo vhodné ještě dále rozpracovat. Tyto oblasti jsou:

- hledání možností jak lépe uchopit požadavek multidimenzionality a invenčního zpracování
- průzkum, zda kvalitní vysokogramážní papír pozitivně ovlivní zájem o časopis
- inspirace fungujícími výukovými metodami, které se zaměřují na participaci dítěte (portfolio, kritické myšlení, metoda tasked-based- learning a další)
- analýza vhodné úrovně, délky a náročnosti literárních textů umístěných do časopisu
- analýza možností vedoucí k podpoře komunity sdružující čtenáře časopisu
- hledání možností jak produktem podpořit národní hrdost
- analýza možností jak pracovat s reklamou, aby neobtěžovala čtenáře

11. Uvedení do tvůrčí části

V další části mé práce se zamyslím nad konkrétním tvůrčím zpracováním modelového časopisu. Východiskem mi budou odvozená kritéria a prvky, které jsem v předchozí teoretické části mé diplomové práce zmínila jako žádoucí nebo doporučená. Nebude se jednat o absolutně finálně zpracovaný časopis včetně jeho grafické podoby, protože nedisponuji schopnostmi ani vybavením, který by takovýto grafický produkt vyžadoval.

To, čemu se má následující tvůrčí část věnuje, je návrh jednotlivých rubrik s různými možnostmi realizace, vždy ale ukotvená na předem stanoveném teoretickém základu.

Celá tvůrčí část je rozdělena do deseti bloků, kde neplatí, že blok rovná se strana. Blokem vnímám tematickou jednotku, která spolu nějakým způsobem koresponduje a má určitou souvislost. Pro lepší orientaci v následujícím textu budu vždy popisovat daný blok tak, jak by mohl vypadat (tj. realizace) a následně se budu stejné části věnovat v podrobnějším rozboru (tj. analýza). Protože se jedná o tvůrčí projekt a některé nápady jsou pro popis slovem složité, budu pro lepší porozumění do této části vkládat obrázky. Některé obrázky budou převzaty z obrazového portálu pinterest.com nebo z již existujících časopisů, jiné budou mou vlastní tvorbou, protože jsem podobné zpracování nikde nedohledala.

12. Návrh časopisu

12.1. Jednotné nosné téma

Unikátnost tohoto projektu a odlišnost od ostatních časopisů spočívá především v provázanosti jednotlivých rubrik, které s využitím současných pedagogických a výchovných postupů chtějí usilovat o celistvou kultivaci dítěte v mladším školním věku. Tuto provázanost lze realizovat jedním nosným tématem, které bude prostupovat všemi částmi časopisu. Výběr takového tématu, si myslím, není těžký. Inspiraci můžeme sbírat v přírodě i ve světě kolem nás (rostliny, počasí, člověk,...), ale stejně tak dobře můžeme pracovat s abstraktnějšími pojmy, jako je například domov, přátelství, atd.

Pro toto konkrétní zpracování, které předkládám jako součást mé práce, jsem si zvolila téma cestovatelské s lehkou dávkou nostalgie a dobrodružství- NÁVRAT. V následujících řádcích se pokusím o předložení návrhu, jak by šlo toto téma uchopit, aby vzdělávalo, vychovávalo a plnilo funkci relaxační i estetickou.

12.2. Obsahová úvodní strana- realizace

První- obsahovou stránku časopisu bych doporučila zpracovat zajímavěji, než jak je běžné. K pouhému slovnímu popisu jednotlivých rubrik s čísly stránek bych navrhovala připojit vizuální informaci, kterou malý čtenář ocení nejvíce. Tyto vizuální informace

bych například doporučila realizovat ve formě malého „okénka“ (jakéhosi obrazového výňatku- viz obr. č. 13), který by reprezentoval konkrétní stránku. Čtenář by se tak rychle zorientoval, kde je ilustrovaný komiks, kde fotodokument, tvořivá stránka apod.

Obr. č. 13- Vizuální pojetí obsahové stránky- časopis Raketa

I tato obyčejně poměrně „nudná“ obsahová stránka by mohla vybízet čtenáře k hravosti- konkrétně k prolístování časopisem a najítí daného „okénka“ na reálné stránce. Jednotlivé obrazové výňatky by šlo graficky zpracovat do obrazce, který by vystihoval a dokresloval nosné téma daného periodika.

Dále by se zde mohlo objevit i doporučení od konkrétního dítěte (např. vybraného čtenáře), který by dané číslo ohodnotil a napsal vlastní recenzi.

12.2.1. Obsahová úvodní strana- analýza

Obohacení o vizuální informaci, navíc vtěsnanou do malého okénka, koresponduje se zvyklostmi dětí z dříve zmíněné Google generace (kap. 3.1.). Graficky lze v tomto zpracování vnímat jistou podobnost s ikonami, které děti znají z počítačů a jiných digitálních technologií. Vizuální jazyk je navíc velmi jasný a pro začínající čtenáře

s omezenou schopností čtení takřka nepostradatelný prvek. Tímto přiblížením se nejmladší skupině čtenářů podporujeme i „multiúrovňovost“, kterou jsem předem definovala jako důležitý prvek u tzv. edutainment produktů (kap. 4).

Další benefit tohoto zpracování vnímám v realizování určité kontextuálnosti (kterou jsem také zmínila v kapitole 6.2.3. jako perspektivní prvek z hlediska provázanosti a jakési celistvosti projektu). K této kontextuálnosti přispějeme jednak vybudnutím čtenáře k prolistování celým časopisem, jednak i tím, že všechna okénka reprezentující obsah celého časopisu by dohromady tvořila jeden obrazec vystihující hlavní nosné téma.

Další vítaný prvek, který se zde objevuje, je prvek hry. Vyhledávání daného obrazového výňatku na jednotlivých stránkách časopisu má jistou podobnost s oblíbenou hrou vyhledávání rozdílů. Navíc je zde určitý prostor pro samostatnost-čtenář nemá podklady pro řešení problému pasivně předložené na jedné straně, ale musí listovat napříč celým periodikem, sám rozhodovat a hledat.

Co se týká výtvarného zpracování, věřím, že takto pojatá stránka může působit velmi efektně. Celkový dojem bude připomínat dříve doporučovanou techniku koláže (kap. 5.2.). Pěkně by se zde uplatnila dříve zmiňovaná práce s přiblížením či oddálením-okénko by mohlo mít jiné měřítko než reálná stránka. Některá okénka by mohla být zpracována jednoduše- tj. zobrazovala by hlavní motiv, jiná naopak by se zaměřila například na nepatrný detail, který by vyžadoval téměř detektivní práci.

Doplňek ve formě fotografie dítěte s recenzí na dané číslo vychází z potřeby socializační (kap. 7). Dětský čtenář mladšího školního věku navíc miluje vzory a se zájmem si proto názor svého vrstevníka přečte.

12.3. Vtažení do tématu- realizace

Pro uvedení do tématu bych zvolila například komiksový příběh (důvody ke zvolení tohoto žánru jsou uvedeny v následné analýze). Hlavní postava, která by doprovázela celým časopisem by zde mohla dětského čtenáře vtáhnout do zcela strhujícího příběhu- postava by odletěla na křídlech stěhovavého ptáka do teplých krajín. Tato úvodní pasáž

by mohla nabízet jednak fiktivní příběh, kdy se hlavní postava drží křídel a zažívá netypické letecké dobrodružství, ale mohla by nabízet i zcela reálné informace o tom, kam že to ti ptáci vlastně létají, kolik kilometrů denně ulétnou, kde na cestě spí a jak dlouho jim cesta vlastně trvá. Všechny reálné informace by byly přirovnány k věcem dětem blízkým- např. 60 dnů na cestě by se dalo přirovnat k délce hlavních letních prázdnin, vzdálenost, kterou ptáci uletěli, by se dala zobrazit provázkem na mapě....

Tyto veškeré informace by bylo dobré stupňovat od nejvíce podstatných po ty, které jsou nejdetailnější. Děti by měly možnost dozvědět se něco o ptácích samotných, jejich trasách, ale třeba i o elektrobatůzcích, které s sebou nosí kvůli monitorování atd.

Komiks by mohl končit údivem, kam že to hlavní postava dolétla (Afrika) a cestovatelským dobrodružstvím, které by hlavní hrdina měl před sebou- návrat domů. Návrat by se tak stal hlavním nosným tématem. Na téma by si mohly přijít děti samy. Mohly by být vybídnuty k sestavení co nejvíce slov z daných písmen V-A-T-R-Á-N. Skládaly by tak např. VRÁNA, RÁNA, VATA, TÁTA, TRÁVA,... a také NÁVRAT.

Po odhalení hlavního tématu by děti mohly do prázdného kufru/batůžku vybrat cca deset věcí, které si myslí, že jsou pro cestování nepostradatelné. Úkolem: „*Namaluj hrdinovi XY do kufříku, co by mohl potřebovat,*“ jsou děti vyzváni k poměrně zodpovědnému úkolu. Reakce na to, zda sbalily hodnotné věci, by samozřejmě následovala spolu s poučným odůvodněním. Vtip celé této aktivity by se však mohl plně rozvinout až na následující stránce (viz další kapitola 12.4.).

Doplňující oddechový úkol by mohl být, aby z daných věcí, které dítě do kufříku sbalilo, sestrojil co nejlegračnejší příšerku- provázek místo hlavy, sirky jako končetiny atd.

12.3.1. Vtažení do tématu- analýza

Komiks vnímám jako ideální nástroj pro uvedení do tématu. Vzhledem k velké oblibě, které se těší, se dá předpokládat, že tuto část přečtou s nadšením více méně všichni. Stejně tak jako na titulní stránce novin je důležitá první zpráva, případně velká fotografie, i zde je tato úvodní část nepostradatelná. V případě našeho časopisu o to

více, že má ambice na produkt s jedním nosným tématem. Kvalitní evokace je tedy nesmírně důležitý start.

Prvek evokace je vzat z modelu kritického myšlení, které jsem zmínila (kap. 6.2.2.) jako důležitou vzdělávací strategii. Postupy kritického myšlení (mám na mysli popsany model E- U- R) vnímám za dobrou inspiraci nejen ke konkrétní práci s textem uvnitř časopisu, ale i k celkové koncepci periodika. Na úvodních stránkách bych tedy na základě této metody navrhla co nejvíce evokujících metod, do středu časopisu by se hodily rubriky, které předávají nové poznatky a v závěru by se mohly objevit rubriky reflektující a hodnotící.

Komiks používá většinou velké tiskací písmo, což je ideální pro děti učící se číst genetickou metodou čtení. Redukce psaného textu ve prospěch obrazového sdělení je také pro slabší čtenáře vítaným benefitem. Z výtvarného hlediska nabízí komiks různá možná pojetí, o kterých jsem psala v kapitole estetická funkce (kap. 5). Komiks může vyprávět pouze obrazem, může pracovat s přiblížením, oddálením a detaily, text lze vkládat k jednotlivým obrázkům i v nevšedních variacích- např. stočené do „šneka“, ve vlnovce, zrcadlově...

Spojení fikce (komiks o leteckém dobrodružství hlavního hrdiny) s reálnými vzdělávacími informacemi tvoří skvělé partnerství, které je pro čtenáře v mladším školním věku velmi lákavé. Navíc má podobnost s didaktickou narativizací (kap. 6.3.). Utrídění informací od nejdůležitějších po ty nejméně důležité nabízí zase čtenáři možnost volby, co vše ještě bude/ nebude číst. Připodobnění čísel (počet dnů, kolik ptáci do teplých krajín letí, počet kilometrů,...) napomáhá rozvoji matematické inteligence- tj. schopnosti porozumět významu čísel (kap. 1.1.1.). Prostorové inteligenci (kap. 1.1.1.) zase napomáhá zorientování se v mapě, práce s měřítkem, provázkem, plánování trasy apod.

Celkové vyznění všech těchto informací by mohlo ve čtenáři vzbudit obdiv k neskutečné odhodlanosti, kterou ptáci mají. Na tento pocit obdivu by se jednoduše dalo navázat etickou výchovou (kap. 8.1.)- schopnost ocenit druhého. Dalo by se ale navázat i na výchovu ke zdraví (kap. 8.4.)- kolik kilometrů ujdu denně já? atd.

Nosné téma NÁVRAT nabízí širokou škálu možností, kam se tematicky ubírat- emoce, dobrodružství, etická výchova, národní charakter,... Malý čtenář, ztotožňující se s hlavním hrdinou navíc touží po spravedlnosti- tj. pomoci postavě zase se vrátit zpět domů. Tato touha je pro něj přirozená. Vtažení do tématu bude tímto zpracováním tedy pravděpodobně úspěšné, navíc bude-li čtenář sám tím, kdo toto téma/slovo objeví (např. při skládání písmen), bude jeho motivovanost o to větší. I zde se může počítat s různou úrovní čtenářů- slova, která se dají z namíchaných písmen skládat, si v případě potřeby může čtenář vyhledat v obrazové podobě někde na okraji stránky. Je ideální, když nápovědy existují, ale jsou uplatněny až když se čtenář pro ně rozhodne.

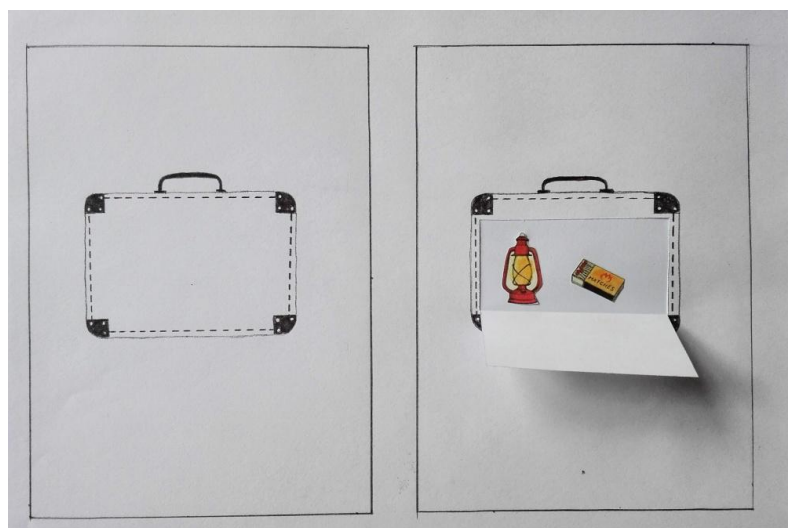
Aktivita s výběrem nezbytných věcí, co s sebou do kufříku vzít, sleduje hned několik cílů najednou. Jednak je zde prvek osobní iniciativy, kdy díky velmi zodpovědnému úkolu („*Co když hrdina XY kvůli mně na cestě neuspěje?*“) čtenáře ještě více vtahuje do děje a aktivizuje. Jednak je zde ale připraveno podhoubí i pro další prvek- interaktivou.

12.4. Interaktivita/dynamika- realizace

V kapitole 5. jsem zmínila, že interaktivita a určitá dynamika je v současném jednadvacátém století u dětských produktů nezbytností. Realizace na papíře je však výzvou. V souvislosti s naším tématem- NÁVRAT DOMŮ jsem zvolila například následující možnosti zpracování.

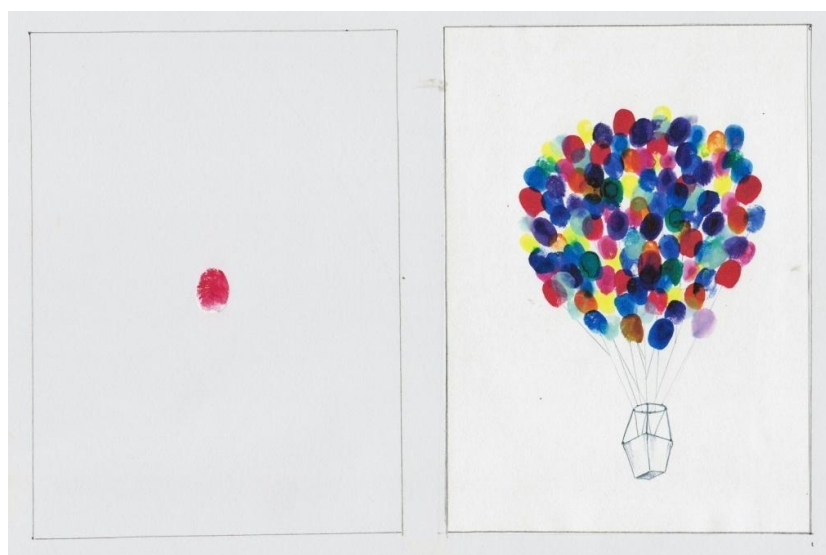
Již v úvodu a evokujících aktivitách bylo dítě vybídnuté k domalování věcí, které si hrdina s sebou sbalí do kufru. Výběr by probíhal z předem stanovených věcí, kde by ale zaručeně nebyla věc, kterou nakonec bude hrdina velmi potřebovat. Jaká škoda! Kde to teď rychle vzít? Zde se nabízí příležitost ke kouzlu/interaktivitě- dalo by se zde pracovat s vrstvou dvou stran na sobě, kdy po roztříhnutí obvodu zavazadla z první strany (kde byl původně kufřík s vybranými věcmi namalovaný) by čtenář zavazadlo „otevřel“ (na stranu následující) a danou potřebnou věc by v zavazadle opravdu objevil (obr. č. 14).

Obr. č. 14- Dynamika na papíře

Jiný příklad realizované interaktivity a dynamiky by mohl být zpracován následovně: Také by se zde pracovalo s efektem dvojstrany. Na vrchní straně by bylo velmi výrazné červené tlačítko s nápisem NEMAČKEJ!!!. Po otočení na druhou stranu by přesně v daném místě, kde se prve nacházelo tlačítko, byl otisk prstu (obr. č. 15 vlevo). Otisk prstu by byl jasným důkazem, že čtenář neuposlechl a na tlačítko máčknul.

Obr. č. 15a/15b- Dynamika na papíře

Otisk prstu jako důkaz neuposlechnutí/Balónkové překvapení pro poslušné

Pod otiskem by mohly být dvě tabulky- informace pro toho, kdo neposlechnul (například krátké poučení, že „neposlušnost se nevyplácí“ a nějaký trest- například padesát dřepů). V druhé tabulce by byly informace pro toho, kdo poslechnul- pochvala a odměna- „Vidíš otisk prstu? Je to jeden heliový balonek, který tě při troše snahy může kousek popovést... Připrav si temperové nebo vodové barvy, otiskni prsty a přidej balonků tolik, aby tě unesly. Potom už šťastnou cestu!!!“(obr. č. 15 b)

12.4.1. Interaktivita/dynamika- analýza

V prvním případě realizované dynamiky na papíře (otevření zavazadla) se pracuje s prvkem překvapení. Čtenář je vybídnut k rozpomenutí se na věci, které do kufru prve sbalil (tj. trénink schopnosti fixovat, uchovávat a vybavovat informace- kap. 1.1.1.). Následně za pomoci aktivity, která rozvíjí jemnou motoriku (tj. stříhání nebo řezání cutterem) se zjistí, že kufr je ve skutečnosti opravdu otevřen až nyní. Jaké překvapení! Zapojení čtenáře do příběhu, jeho aktivní spoluúčast i vtip, který tento jednoduchý nápad nabízí, myslím, velmi kladně ovlivní zájem dítěte. A zájem je to, co tištěný časopis v konkurenci produktů digitálních technologií potřebuje získat nejvíce.

Druhá realizace (otisk prstu) sleduje hned několik cílů současně. V první řadě je to vtipná „nachytávka“, která (věřím) dítě pobaví. V pozadí se ukrývá ale i výchovný prvek (kap. 8). Vidět na vlastní oči následek své neposlušnosti je skvělým výchovným nástrojem. Přirozený důsledek jako trest pracuje totiž sám za sebe, třeba i beze slov. Krátká reakce typu: „Aj aj aj. Tak to jsi neměl... škoda“ je ale klidně na místě, stejně tak jako drobný trest- v našem případě sledující cíl výchovy je zdraví (kap. 8.4.)- cvičení.

Varianta „poslušného dítěte“, kdy na tlačítko máčknuto není, nabízí krásnou odměnu- netradičně zpracovaný obrázek, který bude hýřit barvami. Navíc- obrázek bude příslibem, že se dítě „popoveze“ a bude tak v cíli rychleji. Přidat se může i drobná vzdělávací informace o heliu a jeho působení.

12.5. D.I.Y.- realizace

Návod na výrobu nějakého produktu je v časopise nezbytností. K našemu cestovatelskému tématu je třeba nabídnout něco, co může cestovatel zaručeně využít- např. fotoaparát. Zpracování této rubriky by mohlo mít podobu fotodokumentu, kdy budou jednotlivé kroky čtenáři vizuálně předloženy. Fotodokumentace by mohla být obohacena o lidský rozměr- tj. představení chlapce/ dívky, kteří výrobek sami dělají a celým postupem čtenáře provedou. Doprovodný text- instrukce by tak nebyly zcela nutné, mohou být připojeny pouze pro dopřesnění a detaily.

Samotný výrobek- fotoaparát (obr. 16) by byl vyráběn z plechové krabičky od bonbonů, kousku tkalounu, provázku nebo kůže (na popruh za krk), černé čtvrtky a bílé pastelky/fixy (na namalování objektivu). Dovnitř fotoaparátu by byly vloženy papírky a malá tužka pro pohotovité zaznamenání snímků (focení).

Obr. č. 16 D.I.Y. projekt- foťák

12.5.1. D.I.Y.-analýza

Výroba takového fotoaparátu nabízí (kromě manuální zručnosti) i vzácný prostor pro to, co současným dětem často chybí- příležitost vyrobit si svoji vlastní hračku, kterou

budou moci opakovaně využívat. Výhodu vnímám i v součinnosti relativně jednoduchého postupu (tzn. že výrobní proces nebude dlouho trvat) a v užití poměrně netradičních materiálů- plech, kůže,...

Největším bonusem výroby fotoaparátu je ale nepochybně jeho využití. Kromě praktické krabičky s papíry a tužkou, kterou může mít dítě vždy při sobě, je to jednak skvělý stimulant pro nácvik portrétní a krajinné kresby, ale také ideální nástroj k reflexi a zhodnocení podstatného. V případě našeho časopisu, kde se počítá s prvkem portfolia (viz kap. 6.2.4. a 12.10), může být právě pořízená „fotografie“ materiálem, který se bude zakládat.

12.6. „Klasické“ skautské dovednosti- realizace

Slovo *klasické* je v uvozovkách, protože dovednosti, o kterých bude řeč, rozhodně nepatří v současné době mezi ty, které by děti přirozeně ovládaly. Skautskými dovednostmi, které se hodí k našemu tématu, mám na mysli schopnost určovat světové strany podle různých ukazatelů (lišejník, mraveniště, hvězdy, slunce, hodinky,...), schopnost stopovat, pracovat s buzolou, rozdělovat oheň atd. Tyto dovednosti mohou být do časopisu (s ohledem na tematickou provázanost) naprosto legálně zakomponovány- hlavní hrdina se musí zorientovat kudy se vydat atd.

12.6.1. „Klasické“ skautské dovednosti- analýza

Skautské dovednosti by mohly plnit funkci vzdělávací. Návody, jak vše v přírodě funguje, jsou jak poutavé, tak i užitečné. Hodilo by se zde propojení s postavou „průvodcem“ (kap. 6.3.) , který by propojoval tyto znalosti a cíl celého časopisu- hledání cesty domů.

Většina skautských dovedností je situována do přírody, a proto zde můžeme vidět příležitost dotknout se témat z oblasti výchovy ke zdraví (kap. 8.4.)- dané úkoly mohou být zároveň vybídnutím čtenáře, aby si vše šel ven ozkoušet na vlastní kůži.

12.7. Hlavní vzdělávací téma- realizace

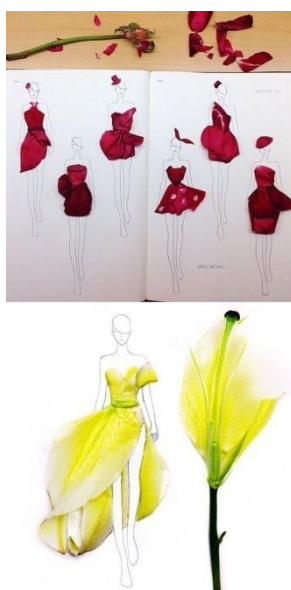
Ústřední téma, které provází celý tento navrhovaný časopis, je NÁVRAT. Bylo by ale dobré, kdyby se zde objevilo i podtéma, které by se dalo považovat za hlavní vzdělávací téma časopisu. Pro tento konkrétní projekt mě napadlo aktuální téma spojující zeměpis, matematiku, výchovu ke zdraví, etiku, estetiku, finanční gramotnost, multikulturalitu a možná i mnohé další oblasti- AFRICKÝ FAIR TRADE. Ačkoli toto téma zní pro děti mladšího školního věku poměrně komplikovaně, věřím, že se dá uchopit tak, aby nebylo příliš těžké, bylo zajímavé a obohacující.

Během zamýšlení se nad tímto tématem by děti měly možnost rozvíjet následující schopnosti, dovednosti a znalosti: Ihned na počátku by bylo například jistě zajímavé zastavit se u toho, kolik tak stojí čokoládová tyčinka. Znáš její přibližnou cenu? Je to hodně nebo málo? Poté bychom se mohli zaměřit na znalosti o kakau. Víš, jak a kde se kakao zpracovává? Následovat by mohl krátký exkurz do Afriky, kde by konkrétní africké dítě čtenáře doprovázelo. Byla by zde příležitost nahlédnout do zcela odlišné kultury, rodiny, životního stylu. Čtenář by měl možnost srovnání zcela odlišných pracovních podmínek, které tamější lidé mají. Seznámil by se s problematikou dětské práce. Věděl jsem, že něco takového existuje? Jaké informace pro mě byly nové? Co mi není ještě úplně jasné? Co bych se ještě rád dozvěděl?

Následovat by mohl ilustrativní dokument továrny na čokoládu. Krok po kroku by zde bylo ukázáno, jaká je cesta čokoládové tyčinky až k nám do obchodu. Fairtradeová myšlenka by mohla být názorně představena v obyčejné mapce, která bude mít několik „stanovišť“- africké dětské pracovníky- afrického obchodníka- převozníka přes moře- evropského obchodníka- koncového distributora. Při předání dodávky čokolády by si každý jednoduše řekl o peníze a celková cena by se navyšovala. Toto zpracování přímo vybízí i k matematickým úkolům- např. Jaká je koncová cena čokolády? O kolik to je víc, než původní cena? Další možné vyústění tohoto tématu by mohlo směřovat do oblasti výchovy ke zdraví- Kolik sním čokolády za rok? Je to zdravé? Může se zde objevit ledacos- například porovnání kvalitní čokolády a nekvalitní, varovné rekordy ze světa týkající se obezity, nebo naopak recept na lahodné čokoládové sušenky. Fairtradeové téma může být buď zaměřeno více na cizí zemi a

dovoz produktů nebo naopak na podporu lokálních výrobků. Děti mohou být vyzvané k tvorbě vlastnoručně dělaných výrobků a jejich následnému prodeji na trzích.

Výtvarné zpracování tohoto tématu může nabídnout možnost návrhu obalu vlastní čokolády, bonboniéry, kakaa. Africká exotická krajina může být také využita k nějaké tvůrčí činnosti. Nabízí se například představení nějaké exotické rostliny, která se stane čtenáři (pro tuto chvíli módnímu návrháři) inspirací k navržení originálního módního outfitu (obrázek č. 17).

Obr. č. 17- Invenční výtvarné zpracování- šaty inspirované exotickou květinou

12.7.1. Hlavní vzdělávací téma- analýza

Strukturovanost tohoto afrického exkurzu koresponduje s metodou kritického myšlení (kap.6.2.2.) - tzn. nejprve je dítě vyzváno ke krátkému brainstormingu-Co o této oblasti už vím? Aktivitu, věnující se tomu, kolik stojí čokoládová tyčinka a kde se asi bere kakao, také spadají dle této metody do první fáze- tzn. evokace. Čtenář si utřídí své dosavadní znalosti a navnadí se na dané téma.

Část jakéhosi medailonku afrického dítěte, které nás seznámí s životem v Africe, zvyklostmi, prací a také výrobou kakaa, již spadá do druhé fáze- tj. uvědomění si významu nové informace. Zde by bylo vhodné vyzvat čtenáře k vpisování do textu,

podtrhování, psaní symbolů (např. otazník tam, kde mi něco není jasné) atd. Systematickou analýzou všech dostupných informací a neustálým porovnáváním s tím, co už znám a vím, se čtenáři ukládá nový obsah velmi kvalitně. Podporujeme tím tzv. metodu kolíkování (též kap. 6.2.2).

Reálnost těchto všech informací koresponduje s potřebou malého čtenáře vědět, jak svět funguje (kap. 6.1.). Prvek afrického dítěte zase dodává sociální a multikulturní rozměr, kdy je dítě konfrontováno s naprosto odlišným přístupem k životu. Takovéto prostředí je ideální využít i pro filozofickou a etickou myšlenku- např. Může být dítě v takto špatných podmínkách šťastné? Proč ano/ne? Co je pro nás- děti nejdůležitější? Mám být za co vděčný/á? Takto formulované otázky nebudou pro dítě nikterak nepříjemné. Jsou primárně směřované k cizí osobě- africké dítě, životní podmínky v Africe..., ale přitom nabízejí prostor pro velmi silná osobní témata.

Tvořivá složka, která je zde zastoupena aktivitou s exotickými květinami rozvíjí kromě představivosti i schopnost vidět v obyčejných věcech (květině) nádheru stvoření a respekt k přírodě jako takové. Vidíme zde paralelu s výchovou ke zdraví, ekologickým a etickým smýšlením a možná i s křesťanskými hodnotami (vše kap. 8).

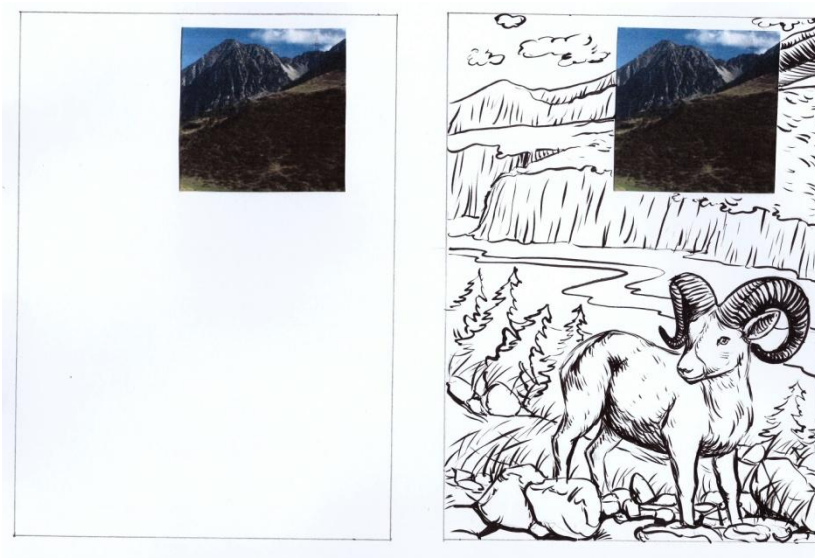
12.8. Plavba přes moře

Hlavní hrdina časopisu v tuto chvíli již opouští Africkou pevninu a musí se dostat přes širé moře. Objevit by se zde mohl známý a pro děti atraktivní prvek z dětských časopisů- hledání rozdílů.

Pro tuto aktivitu by mohla být využita celá dvojstrana. Úkol by činilo výjimečným to, že by celkový obraz mohl být zrcadlově převrácený. Obrázek by mohla tvořit koláž vystihující moře. Objevovaly by se zde různé odstřížky a útržky, různé odstíny modré a zelené, tu a tam podmořský živočich, vlny, podmořské rostliny a třeba i utopené věci. Za důležité bych zde považovala, aby celkové zpracování bylo opravdu esteticky hodnotné a zajímavé.

Navazující aktivita (např. na další straně) by mohla vystihovat moment, kdy plující osoba na moři uvidí rýsující se obrys pevniny. Dítě by mělo před sebou téměř

celou čistou stránku, jen někde v rohu malý vrcholek vysoké hory (viz obrázek č. 18). Už vidíš pevninu! Hurá!!! Dokresli celý obraz toho, co asi uvidíš, když připluješ ještě blíž.

Obr. č. 18 Domalovávací aktivita- namaluj novou pevninu

Úkoly by pak mohly pokračovat například rozluštěním šifry, která reprezentuje cizí řeč nové země, mohly by se objevit i historické informace o mořeplavcích atd.

12.8.1. Plavba přes moře- analýza

Převrácenost obrazu (při úkolu hledání rozdílů) je komplikací, která jinak poměrně jednoduchý úkol trochu ztěžuje. Čtenář je tímto formován v oblasti zrakové percepce (konkrétně schopnost rozpoznávat shodu a rozdíly) a také je rozvíjena prostorová inteligence (kap. 1.1.1). Koláž, jakožto výtvarná metoda, nabízí určitou multidimenzionalitu, kdy střídající se materiály, struktury a různé odstíny čtenáře oslovují z více stran. Vizualní zahlcenost je v tomto případě výhodou, neboť celkově úkol ztěžuje.

Výtvarná aktivita- tj. dokreslení celkového pohledu na rýsující se pevninu je prvkem, který nabízí čtenáři prostor pro vlastní fantazii. Jediným kritériem je nutnost

navázat svoji kresbu na již stávající výstřižek špičky hory. Obraz tak má jednotné zadání, ale zároveň volnost v provedení. Takovýto výtvarný projekt by se hodil pro sdílení mezi ostatními čtenáři do jakési čtenářské online galerie. Stejný obrázek hory na který je nutno navázat vzbuzuje ve čtenáři pocit zvědavosti, jak tento úkol pojmu druzí.

Úkol s rozluštěním šifry jakožto cizího jazyku, kterým mluví zdejší obyvatelstvo, je aktivita atraktivní, využívající logické uvažování. I zde by se dalo téma rozvíjet dál do dalších oblastí. Nabízí se např. eticko-filozofické téma- snaha porozumět druhým, umění naslouchat atd. (kap. 8.1.).

12.9. Návrat- realizace

Uf, konečně na hranicích České republiky! Hrdina se po urputném putování z daleké Afriky dostal až téměř domů. Na čtenáře by zde mohla čekat prázdná mapa ČR s označením, kde se postava právě nachází a úkolem typu: *Najdi nejlepší cestu domů* by mohly být děti vybídnuty k označení místa jejich bydliště a vybráním nejvhodnější cesty.

Výtvarné zpracování tohoto tématu by se dalo realizovat dvěma kruhy vystřiženými z čtvrtky, spojenými uprostřed patentkem (viz obr. 19). Tyto kruhy by se staly prostorem pro malování- větší vnější kruh by reprezentoval Českou republiku. Dítě by bylo vybídnuto k ztvárnění toho, jak ČR vnímá, co nás- Čechy vystihuje. Menší vnitřní kolečko by reprezentovalo domov- místo kde jsem doma. Co vnímám jako domov? Je to dům? Rodina? Vlastní pokoj?

Obr. č. 19- Výtvarné zpracování domova

Pro tuto část by se také hodila klasická aktivita dětských časopisů-omalovánky. Důvodem je možnost slovní hříčky „DOMAlovánky“. Domalovánky se na rozdíl od klasických omalovánek liší tím, že není vše předkresleno a je zde prostor pro vlastní dotvoření. Velmi pěkně by fungoval například úkol „domaluj mapu celé cesty z Afriky domů“. Na papíře by mohl být začátek – tj. let na křídlech ptáka, část Afriky,... a na dítěti by již bylo domalovat vše, co následovalo- let balónky, plavba mořem, setkání s novou pevninou, atd. Takovýto úkol rozvíjí hned několik dovedností najednou (viz následující analýza).

12.9.1. Návrat domů-analýza

Slepá mapa České republiky je vítaný vzdělávací prvek. Děti mladšího školního věku se v rámci předmětu vlastivěda učí o České republice a proto je zde jasná spojitost se školními osnovami (kap.6.1). Prostor, který je zde ponechán na domalování města kde bydlím a nalezení nejlepší cesty domů, je prvek, který vnáší do celého úkolu osobní angažovanost- *nemusím malovat, kde je Praha (i když v ní nebydlím), namísto toho můžu/musím namalovat svoji milou malou vesničku!* Jistě by se zde hodilo nabídnout dětem mladšího věku jistou nápovědu- ať už formou internetového odkazu, či QR kódu, kde je k dispozici přehledná mapa ČR nebo odkaz na některou ze závěrečných stránek, kde by mapa byla pro potřebu nouze k dispozici.

Vědomí, že „moje vesnice/město“ je tak důležité, že je jako jediné namalované na mapě, dodává dítěti pocit důležitosti a nabízí prostor pro rozvoj a podporu národní identity (kap. 8.2.). Malé dítě potřebuje neustále ukotvovat kořeny, budovat hrdost a důležitost svého národa.

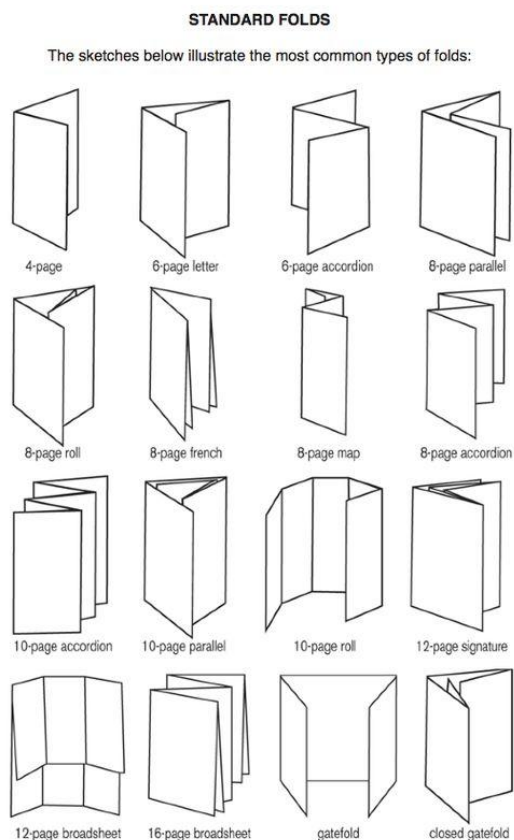
Výtvarné zpracování- kreslení na dvě kruhové čtvrtky vybízí k uvědomění si podstatného, k zhodnocení toho, jak věci vidím já a k snaze mé vnímání co nejvěrněji zachytit kresbou. Podobné kresby, které ilustrují domov, rodinu atd., se stávají i inspirací pro psychologická vyšetření a mnohé terapeutické techniky. Pokud dítě přimějeme, aby takové kresby vytvořilo, je to pro rodiče velmi hodnotný materiál, kde mohou vidět, jak se jejich dítě doma cítí, co prožívá a co je pro něj důležité.

Druhý typ na výtvarné zpracování- tj. DOMAlovánky ve formě mapy jsou užitečné hned z několika důvodů. Pro správné splnění úkolu čtenář musí: celý časopis znovu prolistovat a zapamatovat si všechna „zastavení“ (návčik paměti), musí umět vše dobře rozvrhnout na prostor, který má k dispozici (návčik prostorové inteligence- oboje kap. 1.1.1.), musí být schopen si pojmenovat hlavní události a přenést je v obrazové podobě na papír (kritické uvažování- kap. 6.2.2.), atd. Největší přínos této aktivity ale vnímám v možnosti využít tuto mapu jako podklad pro portfolio (kap. 6.2.4). Jak by takové portfolio mohlo vypadat v časopise, budu rozebírat v následující části.

12.10. Portfolio-realizace

Pro realizaci portfolio by se v tomto případě hodila jako nástroj již výše zmíněná mapa nebo také třeba cestovní deník. Ačkoli by portfolio bylo umístěné spíše v zadní části časopisu, práce s ním by byla průběžná. Čtenář by byl vždy občasně vybídnut k zaznamenání toho, kde na cestě už je- v případě mapky by mohl vybarvovat cestu nebo dělat šipky, v případě cestovního deníku by si dělal průběžné poznámky. Jelikož se jedná o portfolio v zábavném dětském časopise a ne nějaký studijní materiál, mělo by být výsledné vyznění přijatelného rozsahu a čtenář by měl jeho vyplněním získat především radost. Vyplněný cestovní deník i mapa jsou nástroje, které děti v mladším školním věku s jejich láskou k tajemství a dobrodružství jistě zaujmou. Jak v cestovním

deníku, tak ale i v mapě by se dala archivace (která je pro portfolio typická) uskutečňovat za použití „fotek“ vyrobených z „foťáku“ (kap. 12.5). U jednotlivých „zastaveních“ by mohly být připraveny prázdné obdélníčky s možností „nalepit“ (namalovat) „fotku“ (obrázek), který hrdina zde pořídil. Dítě by bylo opět vybídnuté k rekapitulaci toho, co dané zastavení obsahovalo a co bylo podle něj to nejdůležitější. Technika kreslení je pro většinu dětí odpočinková aktivita, a proto se dá předpokládat, že by takovéto portfolio bylo děláno s velkým nadšením. Pro děti, které nerady kreslí, by v okénku byl prostor pro vepsání nějaké poznámky (např. *sním xy kg čokolády za rok!!! Ptáci doletí do Afriky za xy dnů!!!*). V obou případech by zde ale byl prostor pro vlastní zpracování a tím i příležitost k předložení celého projektu někomu dalšímu- například rodičům. Fyzický vzhled a realizace portfolio by se mohla inspirovat následnými provedeními- viz obr. 20.

Obr. č. 20- Možnosti vzhledu portfolio

12.10.1. Portfolio- analýza

Portfolio jako nástroj k ukládání jednotlivých dílčích „fotografií“, nabízí možnost rekapitulace a třídění informací. Je i skvělým pomocníkem při nácviu dokončování úkolů. Celkový přehled (ať už ve formě deníku, mapy nebo fotografií) je výborným prostředkem pro následnou intervenci rodiče s dítětem. Je zřejmé, že rodič spíše ocení, když dětské produkty (časopisy) budou dítě vybízet k samostatnosti, avšak možnost krátkého exkurzu ve formě již hotového deníku nebo mapy si jistě rodič prohlédne rád. Touto možností společného času a vzájemného sdílení se podporuje pouto mezi dítětem a rodičem (kap. 7). Finální produkt, který po vyplnění portfolia vznikne, se může stát předmětem k archivaci, k vystavení.

13. Závěr

Práce si vytýčila několik cílů. Jednak jsem chtěla potvrdit hypotézu, že dětský tištěný časopis může být vhodným nástrojem k rozvoji dítěte, dále jsem se na základě analýzy potřeb dítěte snažila o definování základních potřeb, které by v časopise měly být zohledněné a konečně - hlavním cílem bylo sestavení konkrétního modelového časopisu, který by dané jevy reflektoval a na aktuální potřeby dítěte reagoval.

První cíl, tj. hypotéza, že dětský tištěný časopis může být vhodným kultivátorem a nástrojem, který bude dětského čtenáře zároveň vzdělávat, vychovávat a bude mu nabízet prostředí k relaxaci a zábavě, byla potvrzena. Zjistila jsem, že potřeby, které dítě v mladším školním věku má, kvalitním zpracováním periodika naplnovat lze.

Hlavní rozdílnost od běžně dostupných dětských časopisů, které tyto potřeby nenaplnují, vnímám v kladení důrazu na propojení všech funkcí, které by ideální časopis mohl/měl nabízet- tj. vzdělávací, výchovnou a relaxační. Inspiraci v tomto ohledu mohou poskytnout tzv. *edutainment* produkty (viz kap. 4). Způsob sestavení ideálního časopisu by měl dále reflektovat současné edukační trendy, pedagogické postupy a měl by reagovat na skutečné potřeby dítěte. Část mé práce je tedy věnována oblastem, jako je např.: kritické myšlení, projektové vyučování, tvorba portfolia, didaktická narativizace, socializační prvek, etická výchova, výchova ke zdraví,

ukotvenost v křesťanských hodnotách, národní identita atd. Rozebráním těchto oblastí jsem získala jednotlivé znaky a prvky, které by měl ideální časopis obsahovat, a tím jsem splnila další cíl, který jsem si stanovila.

Poslední cíl - tj. sestavení modelového časopisu jsem splnila v závěru mé práce (viz kapitola 12). Samotný návrh časopisu probíhal díky předem vyvozeným závěrům velmi jednoduše. Ujistila jsem se tak, že pokud jsme si předem vytvořili kvalitní základní rámec, který chceme následovat, je finální zpracování již velmi jednoduché. Ze stejného důvodu se také domnívám, že jakákoli kontinuita podobného produktu by neměla být problémem. Vyváženost funkcí časopisu může přilákat i větší počet čtenářů a spokojenost většího počtu rodičů. Domnívám se tedy, že se mi podařilo vytvořit kvalitní a promyšlené zpracování, které by v konkurenci ostatních produktů pro děti mohlo obstát.

Bylo by pro mě zajímavé vidět další vývoj mého projektu. Zajímalo by mě vidět časopis v jeho zrealizované podobě a navazující výzkum, zda má snaha o vytvoření nového konceptu časopisu byla vnímána za úspěšnou i cílovou skupinou. Toto však již ponechávám jako předmět dalšího možného rozpracování. Možnost následného rozvoje vnímám i v oblastech, se kterými jsem se při tvorbě mé diplomové práce setkala a zůstaly nezodpovězené. Mezi takové oblasti patří:

- Prozkoumat požadavek multidimezionality a invenčního zpracování, které by bylo realizovatelné v tištěném časopise
- Prozkoumat, zda by kvalitní vysokogramážní papír zvýšil prestiž tištěného produktu
- Prozkoumat možnosti využití v časopise výukové metody zaměřující se na participaci dítěte (portfolio, kritické myšlení, atd.)
- Prozkoumat adekvátní úroveň a délku literárních textů, které by v časopise byly prezentovány
- Prozkoumat možnosti a přínos podpory komunity čtenářů
- Prozkoumat možnosti, jak u dětí produktem podpořit národní hrdost
- Prozkoumat oblast reklamy, její nezbytnost a možnosti jak s ní pracovat, aby neobtěžovala dětského čtenáře

Sepsání této diplomové práce mi pomohlo získat povědomí o tom, jak by kvalitní dětský časopis mohl vypadat. Především mi ale tato práce umožnila získané teoretické vědomosti a poznatky překomponovat do zcela praktické a konkrétní podoby.

14. Seznam literatury a elektronických odkazů

SEZNAM TIŠTĚNÝCH DOKUMENTŮ:

ADAMS, Ken. *Vychovejte si génia: zábavné činnosti podporující rozvoj myšlení dětí od 0 do 11 let*. Vyd. 1. [Praha]: Slovart, 2007. 144 s. ISBN 978-80-7391-051-8.

ALLEN, K. Eileen a MAROTZ, Lynn R. *Přehled vývoje dítěte: od prenatálního období do 8 let*. Překlad Petra Vlčková. Vyd. 3. Praha: Portál, 2008. 187 s. Rádcí pro rodiče a vychovatele. ISBN 978-80-7367-421-2.

BAUMAN, Petr. *Filozofický dialog jako cesta k prevenci násilí: teorie a metodika, aktivity pro rozvoj myšlení*. Vyd. 1. České Budějovice: Teologická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, Centrum filozofie pro děti, 2013. 196 s. Filozofie pro děti. Prevence násilí; sv. 7. ISBN 978-80-7394-412-4.

CAREY, Benedict. *Jak se učíme: překvapivá pravda o tom, kdy, kde a jak se učíme*. Překlad Romana Hegedusová. 1. vydání. Brno: Bizbooks, 2015. 247 stran. ISBN 978-80-265-0349-1.

ČAČKA, Otto. *Psychologie dítěte*. 2., dopl. vyd. Tišnov: Sursum, 1996. 112 s. ISBN 80-85799-03-0.

ČAČKA, Otto. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*. Vyd. 1. Brno: Doplněk, 2000. 377 s. ISBN 80-7239-060-0.

ČERNÝ, Karel. *Vzdělanostní společnost po česku?*. Vyd. 1. Praha: NLN, 2009. 214 s. ISBN 978-80-7106-582-1.

DAŇOVÁ, Martina. *Metodika úpravy textů: pro znevýhodněné čtenáře: s ukázkou dle předlohy Betty MacDonaldové Paní Láryfáry*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008. 189 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-2389-1.

GREGER, David, ed. a JEŽKOVÁ, Věra, ed. *Školní vzdělávání: zahraniční trendy a inspirace*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2007. 266 s. ISBN 978-80-246-1313-0.

HÁBL, Jan. *Učit (se) příběhem: Komenského Labyrint a didaktické možnosti narativní alegorie*. Vyd. 1. Brno: Host, 2013. 120 s. Teoretická knihovna; sv. 33. ISBN 978-80-7294-901-4.

KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2012. 117 s. ISBN 978-80-262-0126-7.

LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. *Dítě a kniha: o čtenářství jedenáctiletých*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004. 179 s. ISBN 80-86898-01-6.

LENCZ, Ladislav a kol. *Etická výchova: metodický materiál*. 1. vyd. Praha: Pro Etické fórum vydalo nakl. Luxpress, 2000-2005. 3 sv. (168, 92, 115 s.). ISBN 80-7130-091-8.

LISCINSKY, Camille a ŠAFRÁNKOVÁ, Kateřina, ed. *Čteme s porozuměním každý den: 1. třída*. Překlad Kateřina Šafránková. 1. vyd. Praha: Kritické myšlení, 2012. 193 s. ISBN 978-80-260-2864-2.

MIŠURCOVÁ, Věra a SEVEROVÁ, Marie. *Děti, hry a umění*. Vyd. 1. Praha: ISV, 1997. 195 s. Psychologie. ISBN 80-85866-18-8.

NOVÁKOVÁ, Marie a kol. *Učíme etickou výchovu: manuál etické výchovy pro základní a střední školy*. 1. vyd. Praha: Vydalo Etické fórum v nakl. Luxpress, [2006]. 131 s. ISBN 80-7130-126-4.

PROKOP, Dieter. *Boj o média: dějiny nového kritického myšlení o médiích*. 1. české vyd. Praha: Karolinum, 2005. 409 s. Mediální studia. ISBN 80-246-0618-6.

PROKOP, Dieter. *Boj o média: dějiny nového kritického myšlení o médiích*. 1. české vyd. Praha: Karolinum, 2005. 409 s. Mediální studia. ISBN 80-246-0618-6.

ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem: [vývojová psychologie]: přepracované vydání*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2014. 390 s. ISBN 978-80-262-0772-6.

SEKERÁKOVÁ, Anna. *Příběh Mateřidoušky*. Vyd. 1. Louny: Občanské sdružení Lounští Lounským, 2014. 191 s., xv s. obr. příl. ISBN 978-80-904113-4-0.

SMÉKAL, Vladimír. *Fragmentárnost psychologie a integrita člověka*. In *Integrativní funkce osobnosti*. Brno: Masarykova Univerzita, 2000. s. 11-21, 11 s. ISBN 80-210-2465-8

SOTTNEROVÁ, Dagmar. *Lidové tradice: původ lidových tradic, zvyky, pověry, pranostiky, říkadla a hry*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 2009. 253 s. ISBN 978-80-7346-096-9.

SPITZER, Manfred. *Digitální demence: jak připravujeme sami sebe a naše děti o rozum*. Vyd. 1. Brno: Host, 2014. 341 s. ISBN 978-80-7294-872-7.

ŠVEC, Štefan. *Česky psané časopisy pro děti (1850-1989)*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2014. 707 s. ISBN 978-80-246-2478-5.

ŠVEC, Štefan. *Česky psané časopisy pro děti (1850-1989)*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2014. 707 s. ISBN 978-80-246-2478-5.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Kognitivní a sociální psychologie žáka základní školy*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2001. 304 s. ISBN 80-246-0181-8.

WIGAN, Mark. *Umění ilustrace: vizuální myšlení*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2010. 176 s. Základy designu. ISBN 978-80-251-2970-8.

SEZNAM ČASOPISŮ, SBORNÍKŮ:

DOUBRAVA, Lukáš. *Jen sledujeme, jak děti před našima očima fyzicky degenerují: další studie, která potvrzuje neblahý trend*. Učitel'ské noviny: týdeník pro učitele a přátele školy. Praha: Fortuna, 2012, 115(17), 10-11. ISSN 0139-5718.

KORBELOVÁ, L. *Mateřídouška a její proměny v posledním desetiletí. Tvořivá dramatika*, 2007, roč. 18, č. 2.

L'ALLIEROVÁ, S.; ELISHOVÁ-PIPEROVÁ, L. *Metody, které podporují zaujetí četbou. Postupy a metody kritického myšlení*. *Odborný časopis pro učitele základní školy*. roč. 2008, č. 31, s. 4-8.

LITTLE, D., PERCLOVÁ, R. *Evropské jazykové portfolio, příručka pro učitele a školitele*, MŠMT, Praha 2001.

TUŠKOVÁ, M. Postupy a metody kritického myšlení. *Odborný časopis pro učitele základní školy*. roč. 139. č. 3, s. 42-48.

Texty z konference Čtením ke vzdělání. Vyd. 1. Praha: Svoboda Servis, 2004. 84 s. ISBN 80-86320-36-7.

SEZNAM UVEDENÉ DĚTSKÉ LITERAURY:

BROWN, Laurene Krasny a BROWN, Marc Tolon. *Když Dinosaurům někdo umře: malá knížka o velkých starostech pro malé i velké*. Překlad Martina Špinková. 2. vyd. V Praze: Cesta domů, 2014. 30 s. ISBN 978-80-904516-8-1.

ČERNÁ, Olga. *Kouzelná baterka*. 2. vyd. Praha: Baobab, 2012. 46 s. ISBN 978-80-87060-60-5.

FANELLI, S. *The Onion's great escape*. Phaidon Press; Act Sew edition 68 s. ISBN-13: 978-0714857039

SCHWABIKOVÁ, Kateřina. *Cesty dětí do staletí, aneb, Jak Běla a Kuba poznávali naši historii*. 1. české vyd. Praha: Slovart, ©2013. 79 s. ISBN 978-80-7391-749-4.

STARÁ, Ester. *Žvanda a Melivo: cvičení na rozvoj slovní zásoby*. Vyd. 2. Praha: Knižní klub, 2013. 94 s. ISBN 978-80-242-3888-3.

TULLET, Hervé. *Knížka*. Překlad Simona Filová a Robin Král. Vydání druhé. Praha: Portál, 2016. 56 nečíslovaných stran. ISBN 978-80-262-1069-6.

URBÁNKOVÁ, Dagmar. *Cirkus Ulice: 402750 combinations: New York, Prague, London*. Praha: Baobab, 2012. [78] s. ISBN 978-80-87060-63-6.

SEZNAM UVEDENÝCH DĚTSKÝCH ČASOPISŮ:

ABC, roč. 2016, č. 3.

ABC, roč. 2016, č. 24.

Časostroj, roč. 2016. č. speciál.

Charlie and Lola, roč. 2016, č. 4

Kroky, roč. 2016, č. 1.

Mateřidouška, roč. 2015, č. 10.

Mateřidouška, roč. 2016, č. 1.

(Nejen) pro děti- Rozmarýnka, roč. 2017, č. 1.

Raketa, roč. 2015, č. 1.

Raketa, roč. 2015, č. 2.

Raketa, roč. 2015, č. 3.

SEZNAM ELEKTRONICKÝCH DOKUMENTŮ:

BALHAROVÁ, K. *Dyslexie a rozvoj čtenářské dovednosti*. Casopis Komenský. č. 03/140 [online]. Dostupný na WWW: https://katedry.ped.muni.cz/pedagogika/wp-content/uploads/sites/17/2016/06/komensky_03_140_tisk.pdf

BARTŮŇKOVÁ, Tereza. *Domácí zprávy: Volný čas děti stále častěji tráví u televize, potvrzuje výzkum* [online]. 11. srpna 2012. Dostupné na WWW: <http://www.rozhlas.cz/zpravy/politika/zprava/volny-cas-deti-stale-casteji-travi-u-televize-potvrzuje-vyzkum--1096672>

BAWDEN, David. *Informační generace: změna nebo kontinuita?* Elektronický časopis o informační společnosti Ikaros [online]. 2009, ročník 13, číslo 5/2. 13. července 2016. Dostupné na WWW: <http://ikaros.cz/informacni-generace-zmena-nebo-kontinuita-david-bawden>

BINDÍKOVÁ, L. *Digitální publikace*. Bakalářská práce [online]. 2013. Dostupné na WWW: http://digilib.k.utb.cz/bitstream/handle/10563/27691/bind%C3%ADkov%C3%A1_2013_dp.pdf?sequence=1&isAllowed=y

BRUCE, ELYSE. *Edutainment*. Historically speaking. [online]. 2010. Dostupné na WWW: <https://idiomation.wordpress.com/tag/millennium-project/>

DLABOLA, ZDENĚK., *O projektech a výukových aktivitách*. Projektové vyučování. [online]. 2009. Dostupné na WWW: <http://www.projektovevyucovani.cz/AboutProjects.aspx>

FERTEK, Tomáš. *Tablety do škol, mozek ven*. EduIn [online]. 25. dubna 2014. Dostupné na WWW: <http://fertek-blog.eduin.cz/2014/04/25/tablety-do-skol-mozek-ven/>

GOŠOVÁ, V. *Genetická metoda čtení*. [online]. 8.12. 2011. Dostupné na WWW: http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogicky_lexikon/G/Genetick%C3%A1_metoda_%C4%8Dten%C3%AD

GUERNSEY, L.; LEVIEN, M. H. *Getting smarter about e-books for children*. Naeyc [online]. Vol. 71. No. 2. Dostupné na WWW: <http://www.naeyc.org/yc/ebooks-for-children>

JONES, S.; MANNINO, N. ; GREEN, J. *'Like me, want me, buy me, eat me': relationship-building marketing communications in children's magazines* [online]. 2010. Dostupné na WWW: <https://www.cambridge.org/core/journals/public-health-nutrition/article/like-me-want-me-buy-me-eat-me-relationship-building-marketing-communications-in-childrens-magazines/70538351BEF57945B7D6C5CD176D5BA1>

JUDYTKOVÁ, ANNA. *Časopisy pro děti mladšího školního věku a jejich využití při vyučování na 1. stupni ZŠ*. Diplomová práce. [online]. 2012. Dostupné na WWW: file:///C:/Users/Blanka/Downloads/Diplomova_prace_Anna_Judytkova.pdf

KARÁSKOVÁ, M. *Evropské jazykové portfolio a jeho využití při výuce anglického jazyka*. Metodický portál RVP. [online]. 1.9. 2010. Dostupné na WWW: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/9347/evropske-jazykove-portfolio-a-jeho-vyuziti-pri-vyuce-anglickeho-jazyka.html/>

KOMÁREK, Michal. *Hrozí našim dětem digitální demence? Druhý díl diskuse: Kdo o tablety vůbec stojí?* Literární noviny [online]. 23. dubna 2014. Dostupné na WWW: <http://www.literarky.cz/politika/domaci/17332-hrozi-naim-dtem-digitalni-demence-druhy-dil-diskuse-kdo-o-tablety-vbec-stoji>

LABUSOVÁ, E. *Postmoderna-epocha normativního zanedbávání dětí*. In Psychologie dnes č. 9 roč. 2010 [online]. Dostupné na WWW: <http://www.evalabusova.cz/clanky/postmoderna.php>

LENCOVÁ, R. *Comenia Script*. [online]. Dostupné na WWW: http://www.lencova.eu/cs/uvod/comenia_script

LINDQUIST, J.D. *Children's Attitudes Toward Advertising on Television and Radio and in Children's Magazines and Comic Books*. [online]. Dostupné na WWW: <http://www.acrwebsite.org/volumes/9585/volumes/v06/NA-06>

MACHOVÁ, J.; KUBÁTOVÁ, D. *Výchova ke zdraví*. [online]. 1.2. 2016. Dostupné na WWW: <http://www.florence.cz/casopis/archiv-florence/2016/1/vychova-ke-zdravi/>

PESLEROVÁ, Veronika. *Jaké vybírat časopisy pro děti?* Knihovnický Zpravodaj Vysočina [online]. Ročník 16, číslo 2. Dostupné na WWW: <http://kzv.kkvysociny.cz/default.aspx?id=1655>

PILKINGTON, M. *Are paper mahazines still important?* [online]. 26.2.2015. Dostupné na WWW: <http://goodereader.com/blog/digital-publishing/are-paper-magazines-still-important>

PRÁZOVÁ, Irena. *Dětské čtení: Aktuální výzkumy dětského čtenářství*. Ikaros [online]. 2014, ročník 18, číslo 3 [cit. 2016-07-13]. urn:nbn:cz:ik-14207. ISSN 1212-5075. Dostupné na WWW: <http://ikaros.cz/detske-cteni-aktualni-vyzkumy-detskeho-ctenarstvi>

PROCHÁZKOVÁ, K. *Současné časopisy pro děti (vývojové tendence a recepce)*. Diplomová práce. [online]. 2013. Dostupné na WWW: http://is.muni.cz/th/322395/pedf_m/Soucasne_casopisy_pro_deti_DP_Klara_Prochazkova.pdf

ŠIMANOVSKÝ, Zdeněk. *Jak správně relaxovat s dětmi*. Metodický portál RVP [online]. 15. dubna 2014. Dostupné na WWW: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/PVCC/17361/JAK-SPRAVNE-RELAXOVAT-S-DETM.html/>

ŠVEJDÍKOVÁ, J.; LITOŠOVÁ, R. *Raketa*. [online]. Dostupné na WWW: <http://www.raketa-casopis.cz/o-nas.html>

VIDOMUS P. *Proměna distribuce tisku v letech 2002—2004*. Britské listy. [online]. 7.7.2015. Dostupné na WWW: <http://blisty.cz/art/23998.html>

WALLDÉN, S.; SORONEN, A. *Edutainment: From Television and Computers to Digital Television*. University of Tampere Hypermedia Laboratory . [online]. 2004. Dostupné na WWW: http://www.sis.uta.fi/infim/infim_2011/julkaisut/hyper/b/fitv03b.pdf

ZÍTKOVÁ, Jitka. *Časopis pro děti jako odraz doby*. Odborný časopis pro učitele základní školy Komenský [online]. 01, 140, str. 62. Dostupné na WWW: https://katedry.ped.muni.cz/pedagogika/wp-content/uploads/sites/17/2016/01/komensky_01_140_tisk.pdf

DALŠÍ ELEKTRONICKÉ ODKAZY:

Charlie and Lola. Newsstand. časopis [online]. Dostupné na WWW: <http://www.newsstand.co.uk/107-Pre-School-Magazines/9-Subscribe-to-CHARLIE-and-LOLA-Magazine-Subscription.aspx>

Kroky. časopis [online]. Dostupné na WWW: <http://www.elektronicke-knihy.info/kroky/Kroky-2014-05-final-web.pdf>

MAJEROVÁ, M. *Joachim Dvořák: Jak dělat časopis pro děti* [online]. 3.9. 2016 Dostupné na WWW: <http://www.rodicevitani.cz/pro-rodice/joachim-dvorak-jak-delat-casop>

OTTER, *How to make a flip book animation*. Youtube. [online]. Dostupné na WWW: <https://cz.pinterest.com/pin/452400725044705981/>

PNS *Hrdinové z trafiky*. [online]. 21.2. 2011. Dostupné na WWW: <http://www.pns.cz/trafikant-2011/hrdinove-z-trafiky>

Scrapbooking. [online]. Dostupné na WWW: <http://www.nemravka.cz/cz/uzitecne-odkazy-tipy-a-triky/scrapbooking.html>

5 Hidden benefits of reading for kids (and their parents!) [online]. 9.3.2013. Dostupné na WWW: http://www.huffingtonpost.ca/2013/09/30/5-benefits-of-reading-for-kids_n_4018741.html

Unie vydavatelů. Inzertní plocha časopisů. [online]. 3.2. 2017. Dostupné na WWW: http://www.unievydavatelu.cz/cs/casopisy/fakta_cisla_casopisech/inzertni_plocha_casopisu/1049-casopisy_pro_deti_a_mladez

VOSTRADOVSKÁ, TEREZA. *Hravouka.* [online]. Dostupné na WWW: <http://hravouka.circusatos>.

Walt Disney and True Life Adventures. Youtube. [online]. 1.3. 2012. Dostupné na WWW: <https://www.youtube.com/watch?v=HGpLTgo2o34>

ABSTRAKT

JEŽKOVÁ, B. *Možnosti rehabilitace dětského tištěného časopisu v době digitálních médií*. České Budějovice 2017. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Pedagogická katedra. Vedoucí práce B. Jetelina.

Klíčová slova: Google generace, interaktivita, kritické myšlení, kompetence, projektové vyučování, didaktická narativizace, portfolio, etická výchova, výchova ke zdraví.

Tato diplomová práce je tvůrčím projektem, který si klade za cíl vytvoření modelového časopisu pro děti mladšího školního věku, který by dětského čtenáře co nejkomplexněji kultivoval. Obsah tohoto časopisu vychází z předchozí teoretické analýzy potřeb dětí a počítá s jejich sociokulturním specifíkem- soužitím s digitálními technologiemi. Na tyto formulované požadavky se následně snažím v práci nalézt odpovědi v podobě současných pedagogických trendů a s jejich využitím v praxi pak podávám návrh konkrétního produktu, který tyto jevy reflektuje.

ABSTRACT

The Possibility of Rehabilitating Children's Printed Magazines in the Digital Media Age

Keywords: Google generation, interactivity, critical thinking, competence, project education, didactic narrativisation, portfolio, ethical education, education for health.

This MA dissertation is a creative project aimed at creating a model magazine for children of primary school age which would cultivate the child reader in a manner as complex as possible. The content of this magazine is founded on a previous theoretical analysis of children's needs and takes into account their socio-cultural specifics, that is, living together with digital technologies. Subsequently, in this work, I have aimed at finding responses for such formulated requirements in the form of current educational trends and, using these in practice, I am submitting a proposal of a specific product which reflects these phenomena.